

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminologie

Drogová kriminalita ve vybraných regionech

Bakalářská práce

Crime connected with drug use in particular regions

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
PaedDr. Petr PŘECECHTĚL

AUTOR PRÁCE
Kamil KISS

PRAHA
2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Bystřici nad Pernštejnem, dne 3. 3. 2024

Kamil KISS

Poděkování

Na tomto místě bych velice rád poděkoval vedoucímu této práce PaedDr. Petru Přecechtělovi, především za ochotu, trpělivost, podnětné rady a odborný dohled, jenž mi poskytl během konzultací.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá drogovou kriminalitou na území Kraje Vysočina. V úvodní části práce si autor klade za cíl vymezit klíčovou terminologii související s tématem, rozdělit drogovou kriminalitu dle teoretického pojetí a definovat nejčastěji užívané drogy. Stručně je charakterizován region. Následující část je věnována drogové epidemiologii související s užíváním drog v kraji. Podstatnou součástí práce jsou kapitoly zabývající se fenomenologií a etiologií, které se zaměřují na konkrétní zjištěné poznatky týkající se drogové kriminality, zejména na její stav, strukturu, dynamiku a příčiny vzniku včetně kazuistiky. Závěrečná část práce se orientuje na kontrolu drogové kriminality v regionu se zaměřením na prevenci, její současný stav a subjekty, které se na ní podílí.

KLÍČOVÁ SLOVA

droga * drogová kriminalita * epidemiologie * etiologie * fenomenologie * kontrola
* Kraj Vysočina * omamné a psychotropní látky

ANNOTATION

The bachelor thesis deals with drug crime in the Vysočina Region. In the introductory part of the thesis the author aims to define the key terminology related to the topic, to divide drug crime according to the theoretical concept and to define the most commonly used drugs. The region is briefly characterized. The following section is devoted to drug epidemiology related to drug use in the region. An essential part of the thesis are the chapters dealing with phenomenology and etiology, which focus on specific findings related to concerning drug crime, especially its status, structure, dynamics and causes, including case studies. The final part of the thesis focuses on the control of drug crime in the region, with a focus on prevention, its current state and the actors involved.

KEY WORDS

drug * drug crime * epidemiology * etiology * phenomenology * control
* Vysočina Region * narcotic drugs and psychotropic substances

Obsah

Úvod	6
1 Vymezení základních pojmů	7
1.1 Návykové látky	7
1.2 Kriminalita spojená s užíváním drog	9
1.3 Nejčastěji užívané drogy v regionu	11
1.4 Užívání návykových látek	18
2 Charakteristika regionu	20
3 Drogová epidemiologie	24
3.1 Užívání drog v obecné populaci.....	26
3.2 Rizikové užívání nelegálních drog	26
3.3 Užívání drog u mladistvých	29
3.4 Intoxikace a mortalita	30
4 Fenomenologie drogové kriminality.....	32
4.1 Primární drogová kriminalita	32
4.1.1 Stav	32
4.1.2 Struktura.....	33
4.1.3 Dynamika	35
4.2 Sekundární drogová kriminalita.....	39
5 Etiologie drogové kriminality	42
5.1 Závislost	42
5.2 Vymezení trestné činnosti související s drogami	44
6 Kontrola drogové kriminality	50
6.1 Současný koncept protidrogové politiky kraje	50
Závěr	56
Seznam použité literatury.....	59
Seznam zkratk	65
Seznam příloh.....	67

Úvod

Důvodem k výběru tématu o drogové kriminalitě je jeho aktuálnost a zároveň i závažnost. Užívání nelegálních látek je celosvětový problém, který vnímá odborná i laická veřejnost. V poslední době se vedou veřejné diskuse o vytvoření regulovaného trhu s konopím, což nekoresponduje s názory odborníků zabývajících se touto trestnou činností. Ačkoliv primární drogová kriminalita zaujímá v celkových statistikách kriminality relativně malou část, z důvodu vysoké míry latence je skutečný podíl mnohem vyšší. Významnou měrou se na kriminalitě podílí sekundární drogová kriminalita, zejména majetkového charakteru. Z hlediska závažnosti tudíž nelze brát drogovou problematiku na lehkou váhu. Motivace k užívání drog je různorodá. Někdo se chce pouze pobavit, jiný zvýšit svoji pracovní aktivitu, nicméně všichni uživatelé se vystavují riziku, že se na droze stanou závislí a tato skutečnost zásadně ovlivní jejich životy. Následné negativní dopady spojené s tímto jevem postihují nejen jednotlivce, ale i celou společnost.

Informace o drogové kriminalitě v regionu se každoročně objevují ve výročních zprávách krajského protidrogového koordinátora. Zaměřeny však jsou na epidemiologii a kontrolu drogové kriminality. Aktuální stav poznání o fenomenologii a zejména etiologii v regionálním měřítku v dostupných materiálech absentuje, a proto by práce mohla přispět k seznámení se s touto problematikou.

Hlavním cílem práce je získat nejaktuálnější poznatky o zkoumaném jevu. Komplexně, systematicky a srozumitelně prozkoumat kriminalitu spojenou s užíváním drog v Kraji Vysočina a předložit tak ucelený pohled na tento fenomén z hlediska kriminologického poznání. Práce bude strukturována do 6 hlavních kapitol, které by na sebe měly logicky a přehledně navazovat. V první části bude vymezena základní terminologie, dále se bude zabývat epidemiologií, fenomenologií a etiologií drogové kriminality. Poslední kapitolou bude kontrola drogové kriminality se zaměřením na prevenci.

Při tvorbě této práce budou použity metody studia odborné literatury zabývajících se drogovou problematikou a dostupné národní i regionální statistické přehledy týkající se drog.

1 Vymezení základních pojmů

Pro pochopení dané problematiky jsou níže vysvětleny základní pojmy, které bakalářská práce obsahuje.

1.1 Návykové látky

V části první, hlavě VIII. trestního zákoníku je tento pojem definován v § 130, a sice tak, že: „návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.“¹

Droga

Ekvivalentem pro návykové látky je medicínský pojem „droga“. Vyvinul se z arabského slova „durana“, což ve volném překladu do češtiny znamená léčivo.² Dle Světové zdravotnické organizace (WHO) z roku 1969 se v případě drogy jedná o „jakoukoliv substanci, která, když je vpravena do živého organismu, může změnit jednu nebo více jeho funkcí“.³ Dle definice další je to jakákoliv omamná látka, ať již přírodní nebo syntetická, která se používá k jiným účelům než k léčení. Musí však splňovat dva důležité aspekty. Za prvé musí mít psychotropní efekt (v přeneseném smyslu mít schopnost ovlivňovat prožívání reality) a za druhé musí vyvolávat závislost.⁴

Nejčastější dělení drog laickou veřejností je na „měkké a tvrdé drogy“. Je však nutné brát na zřetel, že mezi drogy měkké patří nejen marihuana, ale i tabák, kofein či čaj. Mezi tvrdé drogy se řadí pervitin nebo heroin. V odborných publikacích převažují následující klasifikace:

Dle legislativy dané země na *legální* (léky volně prodejné i na předpis, alkohol, tabák) a *nelegální* (konopí, pervitin, heroin, extáze, kokain).⁵

¹ Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění.

² KUBÁNEK, Vladimír a POLÍVKA, Lubomír. *Drogy a jejich účinky na lidský organismus*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2010, s. 5. ISBN 978-80-7251-319-2.

³ TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a ZEMAN, Petr. *Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 8. ISBN 978-80-7338-101-1.

⁴ Tamtéž, s. 9.

⁵ KUBÁNEK, Vladimír a POLÍVKA, Lubomír. *Drogy a jejich účinky na lidský organismus*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2010, s. 5. ISBN 978-80-7251-319-2.

Podle vzniku na *přírodní* (marihuana, opium), *semisyntetické* (heroin, LSD, kokain) a *syntetické* (pervitin, extáze).

Podle typu působení a chemického složení na *tlumivé látky* (morfin, heroin, metadon), *stimulancia* (pervitin, kokain) a *halucinogeny* (marihuana).

Podle stupně společenské škodlivosti – *prohibice* (látka je zakázána), *dekriminalizace* (zakázány jsou výroba či prodej, avšak držení drogy či samotné užívání trestné není), *neprohibiční regulace* (některé látky mohou fungovat v tzv. „zvláštním režimu“, což znamená, že samotný obchod není zakázán, nicméně je podroben přísným podmínkám) a *legalizace* (pomineme-li zákaz prodeje dětem a mladistvým, tak tyto látky nejsou ze strany státního aparátu regulovány).⁶

Pro účely této práce je zásadní pojem drogy nelegální. V zásadě se jedná o návykové látky, jejichž přechovávání, prodej, výroba apod. je v rozporu s platnou legislativou českého státu.

Omamné a psychotropní látky

Tento pojem je vymezen v zákoně č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, přičemž přehled těchto látek je obsažen v přílohách nařízení vlády č. 463/2014 Sb., o seznamech návykových látek. Zde nalezneme taxativní výčet omamných a psychotropních látek (OPL), a sice konkrétně v přílohách 1-3 je výčet látek omamných, v přílohách 4-7 látek psychotropních a v příloze 8 vybraných přípravků.⁷

Tyto látky působí na centrální nervový systém (CNS), který užíváním negativně ovlivňují. Uživatel si na ně vytváří návyk, stává se na nich psychicky nebo fyzicky závislý a zpravidla nastává i tolerance, což znamená, že postupem času je pro dosažení požadovaného účinku nutné zvyšování dávek.⁸

⁶ ZÁBRANSKÝ, Tomáš. *Drogová epidemiologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 16-17. ISBN 80-244-0709-4.

⁷ Nařízení vlády č. 463/2013 Sb., *nařízení vlády o seznamech návykových látek* v posledním znění.

⁸ KUBÁNEK, Vladimír a POLÍVKA, Lubomír. *Drogy a jejich účinky na lidský organismus*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2010, s. 51. ISBN 978-80-7251-319-2.

Prekursor

Syntetické drogy potřebují ke své výrobě prekursor. Jedná se o tzv. meziproduct, ze kterého následně při látkové přeměně vzniká produkt výsledný.⁹ Zjednodušeně řečeno tedy tento termín označuje chemickou látku, jež se používá jakožto výchozí surovina k výrobě konkrétních syntetických drog.¹⁰ Pro příklad je možné uvést efedrin (případně pseudoefedrin), který je potřebný k výrobě pervitinu, či ergometrin, jenž je využíván při výrobě kyseliny lysergové a LSD.¹¹ Přehled prekursorů je obsažen v nařízení vlády č. 458/2013 Sb., o seznamu výchozích a pomocných látek a jejich ročních množstevních limitech. Výčty prekursorů či omamných a psychotropních látek jsou vymezeny v nařízeních vlády a ne v samotném zákoně proto, aby zákonodárci mohli pružněji a rychleji reagovat, objeví-li se na české drogové scéně nové narkotikum.

1.2 Kriminalita spojená s užíváním drog

Kriminalita neboli zločinnost je sociálně patologický jev. V zásadě se rozlišují dvě různá pojetí – juristické (legální) a sociologické. První uvedené definuje pouze to, co zákonodárce prohlásí za trestný čin. Druhé uvedené se zaměřuje na sociálně patologické jevy, jež nejsou upraveny trestním právem. Jedná se o takové jevy, které s trestnou činností zpravidla souvisí nebo jsou s trestným činem v příčinné souvislosti.¹²

Kriminalitu lze dělit na skutečnou a registrovanou. Skutečná vyjadřuje celkový reálný počet všech spáchaných trestných činů, avšak její kvantitu nelze nikdy s určitostí zjistit. Registrovaná (zjevná) kriminalita je taková, která je ze strany policejního orgánu zjištěna a evidována. Rozdíl mezi dvěma shora uvedenými termíny dotváří kriminalita latentní (skrytá), s níž jsou spojovány pojmy černá a šedá čísla. Do černých čísel (tzv. přirozená latence) se řadí kriminalita, o níž se orgány činné v trestním řízení nedozvěděly. Navzdory tomu do šedých čísel patří

⁹ ŠMERDA, Radek. *Trestněprávní úprava drogové kriminality*. Praha: Národní protidrogová centrála, Mimořádné číslo bulletinu NPC, 2007, s. 71. ISSN 1211-8834.

¹⁰ STRAUS, Jiří; VIKTORYOVÁ, Jana; PALAREC, Ján a STACH, Jan. *Metodika vyšetřování drogové kriminality*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2006, s. 7. ISBN 80-7251-219-6.

¹¹ ŠTABLOVÁ, Renata; BREJCHA, Břetislav et al. *Drogy – vybrané kapitoly*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005, s. 53. ISBN 80-7251-186-6.

¹² GŘIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana et al. *Kriminologie*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 23. ISBN 978-80-7598-554-5.

kriminalita, o níž se orgány činné v trestním řízení dozvěděly, nicméně pachatel skutku nebyl vypátrán. Někdy se lze setkat s pojmem umělá latence, kam lze zahrnout trestné činy, o nichž se orgány činné v trestním řízení dozvěděly, avšak z určitého důvodu je neregistrovaly.¹³

Drogová kriminalita

Pojem drogová kriminalita se neopírá o žádnou jednoznačnou definici, jež by byla vymezena v našem právním řádu. Laickou veřejností i odborníky je však považována za závažný druh trestné činnosti, jejíž vysoká míra latence značně znesnadňuje orgánům činným v trestním řízení její potírání.

V hlavě VII. trestního zákoníku v současném znění jsou legislativně vymezeny trestné činy tzv. **primární drogové kriminality (PDK)**, konkrétně v ustanoveních § 283 - § 287.¹⁴ Taxativní výčet výše uvedených trestných činů je následující: nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283 TZ), přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu (§ 284 TZ), nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku (§ 285 TZ), výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu (§ 286 TZ), šíření toxikomanie (§ 287 TZ).¹⁵

V případě **sekundární drogové kriminality (SDK)** se obecně jedná o trestnou činnost, která je páchána samotným uživatelem drogy. Lze zmínit např. majetkovou trestnou činnost, již páchají uživatelé OPL, aby si opatřili prostředky k nákupu drogy, anebo mravnostní či násilné skutky páchané pod vlivem OPL. Získat o tomto druhu kriminality relevantní statistická data je velmi obtížné.

Z důvodu diskutabilního a nejednotného vymezení pojmu bylo v České republice v roce 2017 realizováno expertní šetření formou skupinové diskuse odborníků z oblasti drogové kriminality, a to nejen těch, kteří se jevem zabývají teoreticky, ale i těch, kteří se zabývají jejím postihem v praxi. Cílem projektu byla příprava

¹³ GŘIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana et al. *Kriminologie*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 34-35. ISBN 978-80-7598-554-5.

¹⁴ ZEMAN, Petr; ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana. *Drogová kriminalita a trestní zákoník*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 12. ISBN 978-80-7338-151-6.

¹⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění.

metodiky sběru dat této formy trestné činnosti a teoretické vymezení pojmu. Nápomocným prostředkem pro statistické výstupy by mělo být rozdělení SDK do šesti hierarchicky uspořádaných kategorií. Do první byly zařazeny takové trestné činy, u nichž je znakem skutkové podstaty vliv návykové látky, například ohrožení pod vlivem návykové látky (§ 274 TZ) nebo opilství (§ 360 TZ). Druhou tvoří takové skutky, u nichž motiv pachatele směřuje k získání prostředků na nákup OPL, zejména loupeže a krádeže. Třetí skupinu tvoří trestné činy související s intoxikací pachatele OPL nebo jeho abstinenčního syndromu. Do čtvrté kategorie se řadí trestná činnost, jejíž hlavní příčinou bylo užívání OPL jinou osobou než osobou pachatele či oběti. Typickým příkladem může být zanedbání povinné výživy, kdy pachatel vynaložil finanční prostředky místo k zaplacení alimentů na nákup drogy pro svého partnera. Pátou je tzv. systémová trestná činnost páchaná za účelem zajištění fungování drogového trhu, kupříkladu podplacení pracovníka celní správy při dovozu OPL. Poslední kategorií jsou takové skutky, které byly spáchány na uživatelích OPL z důvodu jejich vyšší zranitelnosti.¹⁶

1.3 Nejčastěji užívané drogy v regionu

Konopné drogy

Konopí lze charakterizovat jako nejdostupnější nelegální drogu v České republice. S tím souvisí i velká obliba u dospívajících, mezi nimiž ve velké míře převládá názor, že se nejedná o drogu, nýbrž jako nástroj k uvolnění se a odreagování. Zneužívány jsou především dvě základní formy této drogy, a sice marihuana a hašiš. Nelze opomenout ani hašišový olej, nicméně tato forma nepatří zdaleka k tak rozšířeným jako předchozí dvě jmenované. Výše zmíněné produkty jsou získávány z rostliny *Cannabis sativa* (konopí seté) nebo *Cannabis indica* (konopí indické).¹⁷

¹⁶ ROUBALOVÁ, Michaela; GROHMANNOVÁ, Kateřina; TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a ZEMAN, Petr. *Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019, s. 50-53. ISBN 978-7338-180-6.

¹⁷ STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. *Konopné drogy, marihuana, hašiš*. Online. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2023. ISSN 2695-0340. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/304-konopne-drogy-marihuana-hasis>. [citováno. 2023-12-07].

Psychicky nejúčinnější látkou je delta-9-trans-tetrahydrocannabinol (THC), přičemž její obsah je rozhodující pro působivé účinky, od mírné euforie až po zrakové halucinace.¹⁸ Po požití se u uživatele projevují emoční změny, poruchy myšlení, zvýšené sucho v ústech, pocity hladu či nestandardní vnímání času.

Lze rozlišit tři typy pěstování konopí. In-door (doma), out-door (venku) a in-door/out-door (doma/venku).¹⁹ V domácích podmínkách se v současnosti pěstuje především v pěstebních stanech, jejichž součástí je takové vybavení, které zabraňuje úniku tepla i biologických materiálů a je charakteristické nízkou spotřebou elektrické energie. Díky tomu lze tento způsob pěstování velmi dobře utajit. Nelze opomenout velkokapacitní in-door pěstírny v opuštěných budovách často situovaných v ústraní, jejichž expanze na území ČR byla v předchozích letech výsadou především vietnamské komunity, avšak v současnosti tento trend opět pomalu odeznívá.²⁰ V případě pěstování v přírodě se využívá především plantáží na málo přístupných místech (lesní mýtiny) a v kukuřičných nebo slunečnicových polích.

Marihuana je sušené květenství ze samičí rostliny konopí a je charakteristická silným aroma. Její barva závisí na způsobu a kvalitě zpracování. Pokud je dodržen správný postup, je v ideálním případě tmavě zelená. Protikladem může být zbarvení do černa, což je zapříčiněno vlhkým sběrem nebo rychlým usušením. Nejčastější způsob užití je formou kouření, ať již ubalená v cigaretovém papírku (tzv. joint) nebo kouřením pomocí skleněné či vodní dýmky. Specifickým způsobem je perorální užívání, pro nějž je typické přidávání marihuany do pokrmů (sušenky, koláčky), extraktů a čajových nápojů. V těchto případech účinky nastupují pomalejším tempem, trvají však podstatně déle.

¹⁸ KALINA, Kamil; ADAMEČEK, David; BARTOŠÍKOVÁ, Ivana; BAYER, David a BÉM, Pavel. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, s. 174-175. ISBN 80-86734-05-6.

¹⁹ KUBÁNEK, Vladimír a POLÍVKA, Lubomír. *Drogy a jejich účinky na lidský organismus*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2010, s. 33. ISBN 978-80-7251-319-2.

²⁰ NÁRODNÍ PROTIDROGOVÁ CENTRÁLA SKPV PČR. *Výroční zpráva 2022*. Online. Praha: Ministerstvo vnitra, 2023. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-narodni-protidrogove-centraly-za-rok-2022.aspx>. [citováno 2023-12-07].

Hašiš je droga vyrobená z pryskyřice nacházející se na samičích květech konopí. Odděluje se přes jemné síto, díky čemuž vznikne prášek zvaný kief, který je následně za pomoci tepla stlačován do výsledných bloků. Barva hašiše se liší dle země původu, nejčastěji se jedná o tmavě zelené či tmavě hnědé zbarvení. Způsob užití je obdobný jako v případě marihuany. Největší rozdíl mezi oběma produkty je tedy v koncentraci účinné látky THC. Zatímco v případě marihuany je to standardně do 20 % obsahu aktivních látek, u hašiše se jedná až o 40 %, což zároveň znázorňuje podstatný rozdíl nejen v dynamice účinku, nýbrž i v rizicích spojených s jejich užíváním.²¹

Metamfetamin

Metamfetamin neboli pervitin patří do kategorie syntetických stimulantů a společně s marihuanou je to nejvíce zneužívaná psychotropní látka v České republice. Nejčastěji bývá ve formě krystalického prášku hořké chuti bez zápachu, jehož barva je bílá, případně lehce nažloutlá. K zbarvení dochází v průběhu výroby (slangově „varu“) pervitinu nesprávným postupem. Pro jeho výrobu je potřebným prekursorem efedrin, případně pseudoefedrin. Ten je obsažen v lécích, z nichž výrobci vychází látku získávají. Trh s léčivými na našem území je kontrolován a monitorován registrem Státního ústavu pro kontrolu léčiv (SÚKL), a proto je pro výrobce čím dál složitější získat potřebné množství léčiv. V současnosti je tedy rozšířen nákup medikamentů v sousedních státech, zejména v Polsku a Slovensku, avšak jsou zaznamenány i léky pocházející z Rumunska nebo Španělska. Mimo (pseudo)efedrinu jsou k výrobě pervitinu nutné ještě další chemikálie jako červený fosfor, jód, kyselina chlorovodíková nebo jedovatá organická rozpouštědla a dále laboratorní sklo včetně dalších pomůcek jako teploměry, vařiče či tály.²²

Nejčastější formou užívání je kouření, šňupání (sniffing) nebo nitrožilní aplikace. Nejrychlejší účinek se pochopitelně dostavuje u intravenózního vpravení a to takřka okamžitě. V případě šňupání je to za pět až deset minut. Užití pervitinu

²¹ KALINA, Kamil; ADAMEČEK, David; BARTOŠÍKOVÁ, Ivana; BAYER, David a BÉM, Pavel. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, s. 175. ISBN 80-86734-05-6.

²² KUBÁNEK, Vladimír a POLÍVKA, Lubomír. *Drogy a jejich účinky na lidský organismus*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2010, s. 43. ISBN 978-80-7251-319-2.

vede k euforii, fyzická i psychická výkonnost se pocitově zvyšuje, u uživatele absolutně absentuje pocit únavy a hladu. S tímto souvisí skutečnost, že intoxikovaný často i po dobu několika dnů necítí potřebu spánku. Jakmile však účinek odezní (tzv. dojezd), jedinec přechází do silné deprese související s neklidem, bledostí, hubnutím a ospalostí.

Dlouhodobé užívání této drogy vede k vážným následkům, psychickým i fyzickým. Člověk se stává více a více nedůvěřivým vůči svému okolí, což postupně může eskalovat až do silné paranoie.²³ Současně s tím dochází k poškození srdce, jater nebo zubní skloviny. Nebezpečí pro společnost netvoří pouze samotní uživatelé pervitinu, nýbrž i jeho výrobci. Malé domácí laboratoře se totiž nenachází pouze na odlehlých místech v lesích, garážích a na chatách, ale například i v obytných jednotkách panelových či bytových domů. Při „varu“ totiž může dojít, vzhledem k používání chemikálií, k výbuchu varny, jenž může vážně ohrozit na zdraví nejen samotného výrobce, ale i ostatní obyvatele nemovitosti. Zanedbatelný není ani dopad na kontaminaci životního prostředí v souvislosti s odpadem ve formě toxických látek, jenž při „varu“ vznikají.

Amfetamin

Mezi nejznámější amfetamin bezesporu patří extáze neboli MDMA (chemický název pro 3,4-metylen-dioxy-N-metylamfetamin). Stejně jako pervitin se řadí mezi syntetické stimulanty. Látka byla původně patentována jako lék na hubnutí, avšak k jejímu komerčnímu využití nikdy nedošlo. Taktéž další pokus o její využití v psychoterapii nakonec nebyl, navzdory původním pozitivním reakcím terapeutů, legislativně přijat, a proto její legální používání povoleno nebylo. V 70. letech 20. století se MDMA začala šířit na tanečních akcích v USA, odkud postupně expandovala do Evropy a nyní ji lze považovat za drogový fenomén současné taneční a klubové scény.

V čisté formě se vyskytuje jako bílý krystalický prášek silně hořké chuti, avšak na trh se dostává ve formě tablet nebo kapslí. Prioritním způsobem užití

²³ ŠTABLOVÁ, Renata; BREJCHA, Břetislav et al. *Návykové látky a současnost*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2006, s. 146. ISBN 80-7251-224-2.

je tedy perorálně, přičemž účinek nastupuje zhruba za 30 minut.²⁴ Tablety bývají nejčastěji kulatého tvaru (od toho slangový výraz „koule“) s vymodelovaným obrázkem různorodého typu (písmeno E, zvířata atd.).²⁵

Poptávka po této droze, zejména v souvislosti s tanečními akcemi, je z důvodu účinků látky na jeho uživatele, jejichž motivací k užití drogy je zájem dlouze a koncentrovaně se bavit. MDMA odstraňuje pocit únavy i potřebu spánku, zvyšuje samotnou fyzickou výkonnost jedince, který je sebejistější a uvolněnější. Užití látky o samotě zvyšuje intelektuální výkon. V případě užití ve skupině či navazování kontaktu s protějškem je uživatel empatický, komunikativní a má potřebu se druhého dotýkat. Tato fakta však nelze zaměňovat s domněnkou, že MDMA působí i jako afrodiziakum. U mužů totiž může být skutečnost přesně opačná včetně snížení schopnosti erekce.²⁶

Kokain

Alkaloid obsažený v listech kokového keře, jenž se pěstuje v Jižní Americe, znali již Inkové, kteří lupeny žvýkali. Historicky jej patrně nejvíce proslavil v druhé polovině 19. století rakouský lékař a zakladatel psychoanalýzy Sigmund Freud, jenž objevil účinky kokainu jakožto lokálního anestetika. Zajímavostí je, že Freud kokain užíval pravidelně a byl jím tak ohromen, že jej považoval za „záračnou látku“.²⁷

Kokain patří mezi přírodní stimulanty a vyskytuje se ve formě bílých krystalků. Působí na CNS a vykazuje podobné účinky jako amfetaminy.²⁸ Nejčastěji se užívá šňupáním, v mnohem menší míře je kouřen, což je příznačné pro volnou bázi kokainu – tzv. crack. Účinek při šňupání nastupuje po zhruba deseti minutách od aplikace, nicméně trvá poměrně krátce a již po půlhodině pomalu začíná ustupovat. Kouřením cracku nastupuje euforie u uživatele ještě rychleji

²⁴ KUBÁNEK, Vladimír a POLÍVKA, Lubomír. *Drogy a jejich účinky na lidský organismus*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2010, s. 77. ISBN 978-80-7251-319-2.

²⁵ KALINA, Kamil; ADAMEČEK, David; BARTOŠÍKOVÁ, Ivana; BAYER, David a BÉM, Pavel. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, s. 200. ISBN 80-86734-05-6.

²⁶ Tamtéž s. 201.

²⁷ Tamtéž s. 165.

²⁸ ŠTABLOVÁ, Renata; BREJCHA, Břetislav et al. *Návykové látky a současnost*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2006, s. 142. ISBN 80-7251-224-2.

a intenzivněji, ale pochopitelně však také dříve odeznívá. Charakteristickým projevem užití kokainu je zvýšení výkonu, touha po pohybu a radostná nálada. U žen se může dostavit až nymfomanické chování, u mužů se taktéž zvyšuje sexuální apetit. Podobně jako metamfetamin snižuje chuť k jídlu.

Na kokainu vzniká silná psychická závislost. Uživatel projevuje téměř nekontrolovatelnou touhu jej užít. Dlouhodobým užíváním je silně zatěžován kardiovaskulární systém, což může vést k srdečnímu selhání či arytmií. Šňupáním zase dochází k deformaci nosní sliznice, což v mnoha případech může končit poškozením nebo úplnou ztrátou čichu.

Léčiva

Zneužívání léčiv lze vnímat dvěma způsoby. Jednak se může jednat o klíčové prekurzory pro výrobu drog, nicméně v poslední době lze konstatovat, že rapidním tempem vzrůstá jejich abúzus (nadužívání).

Odborníci se shodují, že závislost na lécích se dá přirovnat k závislosti na alkoholu nebo OPL. Pacient začne léčivo užívat v případě zdravotních potíží (onemocnění, duševní problémy aj.). V případě dlouhodobého či nadměrného užívání si však organismus na účinnou látku zvykne a lék přestane pomáhat. Standardně tedy dochází ke zvyšování množství a zkracování doby mezi užitím, přičemž po určité době organismus bez účinné látky není schopen fungovat a objevují se příznaky závislosti. V momentě, kdy požadovanou dávku nedostane, se objevují abstinenční příznaky projevující se třesem rukou, bolestí kloubů, úzkostí či strachem.²⁹

Medikamenty, u nichž lze v nejvyšší míře očekávat vývoj závislosti, se dělí do následujících kategorií:

Anxiolytika – léky používané při léčbě úzkostných poruch, napětí či strachu. Lze je charakterizovat jako léčiva, která pozitivním způsobem ovlivňují náladu pacienta. Do skupiny anxiolytik patří především benzodiazepiny (diazepam,

²⁹ STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. *Závislost na lécích: co to je?* Online. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2023. ISSN 2695-0340. Dostupné z: <https://www.nzp.cz/clanek/254-zavislost-na-lecich-zakladni-informace>. [citováno 2023-12-04].

alprazolam, bromazepam). Hlavním účinkem je útlum CNS. Je-li lék užíván dlouhodobě, vzrůstá tolerance a v případě náhlého odnětí či nedostatku léku dochází k neklidu i k projevům agresivity.³⁰

Sedativa – zklidňující léky užívané především pro uklidnění pacienta před bolestivým zákrokem. Do této kategorie se řadí barbituráty, benzodiazepiny apod. Mohou způsobit fyzickou i psychickou závislost. Abstinenční příznaky mohou vyvolat pocity úzkostí či neklid, naopak při předávkování lze zaznamenat zvýšenou ospalost či závratě.³¹

Hypnotika – léky, které negativním způsobem ovlivňují bdělost, a proto jsou používané při poruchách spánku. V současnosti jsou nejčastěji užívána hypnotika II. generace (benzodiazepiny) a III. generace (zolpidem, zopiklon). U první zmiňované kategorie je vyšší pravděpodobnost vzniku závislosti. Abstinenční příznaky se projevují neklidem nebo bolestí hlavy a svalů. Při předávkování nastávají poruchy vědomí s narušením dechového centra. U hypnotik III. generace je riziko vzniku závislosti podstatně snižené, nicméně především u starších osob se mohou projevit negativní účinky ve formě halucinací.³²

Analgetika – léky tlumící bolest. Základní dělení je na analgetika opioidní (morfin, kodein, buprenorfin) a neopoidní (ibuprofen, ketoprofen). U pacientů dlouhodobě léčených opioidy vzniká nejen závislost fyzická, ale i psychická. Ta se projevuje toužením po dané látce. Pacient nevyhledává medikament kvůli zmírnění bolesti, nýbrž jako drogu, kterou se snaží zmírnit svoji nelehkou životní situaci. Abstinenční příznaky se projevují bolestmi svalů či přímo svalovými křečemi, zvýšeným krevním tlakem a zrychleným tepem. U neopoidních léčiv se může

³⁰ KALINA, Kamil; ADAMEČEK, David; BARTOŠÍKOVÁ, Ivana; BAYER, David a BÉM, Pavel. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, s. 189-190. ISBN 80-86734-05-6.

³¹ STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. *Závislost na lécích: sedativa*. Online. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2023. ISSN 2695-0340. Dostupné z <https://www.nzip.cz/clanek/781-zavislost-na-lecich-sedativa>. [citováno 2023-12-04].

³² STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. *Závislost na lécích: hypnotika*. Online. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2023. ISSN 2695-0340. Dostupné z <https://www.nzip.cz/clanek/782-zavislost-na-lecich-hypnotika>. [citováno 2023-12-04].

rozvinout psychická závislost projevující se silným dychtěním po léku, ačkoliv si pacient současně uvědomuje i negativní dopad na jeho zdraví.³³

1.4 Užívání návykových látek

V souvislosti s užíváním drog odborná literatura vymezuje termíny úzus (užívání), abúzus (nadužívání až zneužívání) a misúzus (škodlivé užívání). Úzus znamená užití drogy v takovém množství, jež neovlivňuje psychickou ani fyzickou stránku jedince. Abúzus je zneužívání či užívání drogy, jež může vést ke vzniku závislosti.³⁴ Lze hovořit i o abúzu substancí nezpůsobujících závislost, typickým případem jsou steroidy.³⁵ Misúzus je škodlivé nebo chybné užívání drogy, případně nadměrná aplikace léků bez lékařského předpisu.

Uživatele lze typologicky rozdělit do pěti různých kategorií. V případě, kdy jedinec užije drogu maximálně dvakrát až třikrát za život, a současně s tímto je splněna podmínka, že mezi jednotlivými užitími jsou delší časové odstupy, jedná se o **užívání experimentální**. Jestliže se droga stane součástí způsobu života, avšak nepůsobí mu prozatím žádné zdravotní ani sociální problémy, teorie jej definuje jako **uživatele rekreačního**. Typickým představitelem je člověk, který užívá při nepravidelných návštěvách diskoték extázi. Pokud již osobě užívání drogy působí především zdravotní, ale v některých případech i sociální problémy, lze jej charakterizovat jako **škodlivé**. O **problémové užívání** se jedná v případech uživatelů, kteří užívají jakoukoliv drogu injekčně nebo dlouhodobě, případně pravidelně užívají pervitin nebo opioidy. V případě **závislostního užívání** se jedná o jedince, který dlouhodobě užívá drogu, v důsledku čehož mu to působí závažné zdravotní i sociální problémy.³⁶

³³ KALINA, Kamil; ADAMEČEK, David; BARTOŠÍKOVÁ, Ivana; BAYER, David a BÉM, Pavel. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, s. 180-190. ISBN 80-86734-05-6.

³⁴ ZOUBKOVÁ, Ivana; CEJP, Martin; MAREŠOVÁ, Alena; MOULISOVÁ, Marcela; NIKL, Jaroslav a SCHEINOST, Miroslav. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2011, s. 19. ISBN 978-80-7380-312-4.

³⁵ SVĚTOVÁ ZDRAVOTNICKÁ ORGANIZACE. *Slovník psychiatrických termínů*. 2.vydání. Online. Psychiatrické centrum Praha, 2004, s. 88-89. ISBN 9788085121100. Dostupné z: <https://www.wikiskripta.eu/w/Abusus>. [citováno 2023-12-08].

³⁶ GŘIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana et al. *Kriminologie*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 373. ISBN 978-80-7598-554-5.

Důsledky užívání drog jsou častokrát závažné. Jedinec významným způsobem ztrácí sociální status, má podlomené zdraví nebo psychické problémy, které mohou vyústit v sebepoškozování nebo k sebevraždě. Společnost je zase ohrožena drogovou trestnou činností, narušováním veřejného pořádku a konflikty v oblasti mezilidských vztahů.

2 Charakteristika regionu

Z důvodu komplexního pohledu na zpracovávané téma je vhodné Kraj Vysočina stručně charakterizovat, neboť je v mnoha ohledech specifický. Nachází se na podstatné části Českomoravské vrchoviny, na pomezí Čech a Moravy, v samém srdci Evropy, a jeho území o velikosti 6 796 km² tvoří 8,6 % z celkové rozlohy České republiky. Plochou se jedná o pátý nejrozlehlejší kraj, paradoxně však s celkovým počtem 516 960 obyvatel je to po Karlovarském a Libereckém kraji region s třetím nejmenším počtem obyvatel v našem státu.³⁷ Hustota osídlení kraje je díky těmto ukazatelům druhá nejnižší v celé republice.

Historicky tento správní celek v tehdejší Československu existoval jakožto „Jihlavský kraj“ již v letech 1948-1960, avšak dne 1. 7. 1960 byl region zrušen a jeho území bylo rozčleněno do tehdejších krajů Jihomoravského, Jihočeského, Východočeského a Středočeského.³⁸

Správní členění kraje tak, jak jej známe nyní, vzniklo dne 1. 1. 2000. Do dne 31. 5. 2001 kraj užíval staronový název „Jihlavský kraj“, avšak po tomto dni se následně přejmenoval na „Vysočinu“ a poslední (a do současné doby i konečný) název regionu vznikl na základě ústavního zákona č. 176/2001 Sb., přičemž od tohoto data je oficiální název regionu „Kraj Vysočina“.³⁹

Administrativně se kraj člení na pět okresů. Žďár nad Sázavou s největší rozlohou (1 579 km²) i počtem obyvatel (119 353), dále dle rozlohy sestupně okresy Třebíč, Pelhřimov, Havlíčkův Brod, a nakonec okres Jihlava. Ten, ačkoliv rozlohou nejmenší (1 199 km²), má pouze o cca 2 500 obyvatel (116 881) méně než okres Žďár nad Sázavou. Tato skutečnost je nepochybně daná tím, že v okrese Jihlava

³⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Nejnovější údaje o kraji*. Online. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xj>. [citováno 2023-12-08].

³⁸ KRAJ VYSOČINA. *Důvod a způsob založení*. Online. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/2-duvod-a-zpusob-zalozeni/ms-13>. [citováno 2023-12-08].

³⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Historie krajského zřízení sahá hluboko do minulosti*. Online. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xj/historie-krajskeho-zrizeni-saha-hluboko-do-minulosti>. [citováno 2023-12-08].

najdeme stejnojmenné krajské město, ve kterém dle posledních dostupných dat Českého statistického úřadu (ČSÚ) žije 52 548 obyvatel.⁴⁰

Průměrná měsíční hrubá mzda v regionu v roce 2022 činila 39 864 Kč, což je o více jak 3 500 Kč méně než celorepublikový průměr. Ten však znatelně ovlivňuje hlavní město Praha s průměrnou hrubou měsíční mzdou více než 54 000 Kč. V porovnání výše hrubé mzdy mezi všemi kraji republiky lze nalézt Vysočinu přesně v polovině – na sedmém místě z celkového počtu čtrnácti krajů.⁴¹

Nezaměstnanost na Vysočině je dlouhodobě pod celorepublikovým průměrem, přičemž ke konci roku 2023 dosáhl podíl nezaměstnaných osob ve věku 15-64 let hodnoty 3,05 %, čímž se v porovnání mezi kraji řadí jako čtvrtý nejnižší.

Nesporná výhoda pro region, příznivě ovlivňující situaci na trhu práce, spočívá i v dálnici D1, jež protíná celý kraj a díky své strategické poloze je lákadlem pro zahraniční investory a společnosti.

Kriminalita v Kraji Vysočina patří v mezikrajském srovnání dlouhodobě mezi nejnižší v České republice. V roce 2023 policisté vyšetřovali celkem 5 605 trestných činů, přičemž objasnit se jim podařilo 3 286, což činí celkovou objasněnost ve výši 58,6 %.⁴² Tento údaj není nahodilý, nýbrž konstantní, což lze demonstrovat na následujících faktech. V roce 2019 bylo v kraji evidováno 5 538 trestných činů s objasněností 62,7 %, v roce 2020 bylo evidováno 4 835 trestných činů s celkovou objasněností 64,2 %, v roce 2021 bylo evidováno 4 374 trestných činů s celkovou objasněností 61,65 % a v roce 2022 bylo

⁴⁰ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Bilance počtu obyvatel ve městech Kraje Vysočina v 1. až 4. čtvrtletí 2022.* Online. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11268/17848037/bilance_mesta_2022.pdf/10f406c8-b41c-4696-8c50-67dde5bf1d8b?version=1.1. [citováno 2023-12-08].

⁴¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Průměrná hrubá měsíční mzda – mezikrajské srovnání.* Online. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=MZD07&z=T&f=TABULKA&filtr=G%7EF_M%7ET_Z%7EF_R%7EF_P%7E_S%7E_null_null_&katalog=30852&c=v3~8__RP2022. [citováno 2023-12-08]

⁴² POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY – KŘP KRAJE VYSOČINA. *Vývoj kriminality na Vysočině v roce 2023.* Online. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-kriminality-na-vysocine-v-roce-2023.aspx>. [citováno 2024-01-25].

evidováno 5 240 trestných činů s celkovou objasněností 55,8 %.⁴³ Na základě těchto výsledků lze konstatovat, že region patří dlouhodobě mezi nejbezpečnější v celé republice.

Úzkou souvislost s výše uvedeným tvrzením má i celkový počet sociálně vyloučených lokalit v kraji. V roce 2021 jich bylo evidováno celkem 15. Odhadem v nich žije 1 251 obyvatel, a to převážně Romů.⁴⁴ V celorepublikovém srovnání žije na Vysočině v těchto lokalitách nejméně obyvatel ze všech krajů. Na opačném pólu je Ústecký kraj s 36 000 obyvateli a Moravskoslezský kraj s 19 000 obyvateli.⁴⁵ Sociální vyloučení je důsledkem především nízké životní úrovně a příjmů či nízké úrovně vzdělání. Obyvatelé sociálně vyloučených lokalit jsou závislí na sociálních dávkách, mají problémy s kriminalitou, nadměrným užíváním alkoholu a jiných návykových látek, gamblerstvím či záškoláctvím. Častým jevem je i vícegenerační užívání drog v rodinách.

Analytická agentura Datank každoročně na základě dat získaných z nezávislých zdrojů a údajů z průzkumu vyhodnocuje kvalitu podmínek pro život v jednotlivých krajích České republiky, přičemž Kraj Vysočina se pravidelně umísťuje na předních příčkách. V roce 2023 kraj obsadil ve výzkumu bronzovou příčku. Prvenství obsadilo hlavní město Praha a na druhém místě se umístil Královehradecký kraj. Dle výzkumu je v Kraji Vysočina čisté životní prostředí, dostupné bydlení, kvalitní vzdělávání a nízká nezaměstnanost i kriminalita. Podíl zeleně na zastavěné ploše je zde vůbec nejvyšší ze všech krajů. O kvalitě životního prostředí svědčí také velmi vysoké množství recyklovaného odpadu v přepočtu na počet obyvatel. Tento fakt podporuje i další závěr výzkumu, a to, že naděje na dožití u mužů i žen je jedna z nejvyšších v České republice. Zajímavostí

⁴³ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY – KŘP KRAJE VYSOČINA. Vývoj kriminality na Vysočině v roce 2023. Online. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-kriminality-na-vysocine-v-roce-2023.aspx>. [citováno 2024-01-25].

⁴⁴ KRAJ VYSOČINA. *Koncepce prevence kriminality Kraje Vysočina na léta 2023-2027*. Online. Dostupné z: https://archiv.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4117034. [citováno 2024-01-25].

⁴⁵ EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND V ČR *Výskyt sociálně vyloučených lokalit v jednotlivých krajích*. Online. Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/www/index9ba9.html?page=3>. [citováno 2024-01-25].

mohou být i informace o tom, že v kraji je nejnižší počet aut na 1 000 kilometrů silnic či nejvyšší volební účast.⁴⁶

V roce 2022 v důsledku ruské invaze na Ukrajinu skokově vzrostl počet cizinců s povoleným dlouhodobým a trvalým pobytem evidovaných v regionu, oproti minulým rokům téměř dvojnásobně (z necelých 14 000 cizinců v roce 2021 na celkový počet 30 840). PDK však dle statistik tímto jevem zjevně negativně ovlivněna nebyla, z celkového počtu 87 pachatelů drogové trestné činnosti se v roce 2022 jednalo pouze o 4 příslušníky cizích zemí (1x Bulharsko, 1x Polsko, 2x Slovensko).⁴⁷

⁴⁶ MÍSTO PRO ŽIVOT. *Kde se nejlépe žije? V hlavním městě Praze, Královéhradeckém kraji a Kraji Vysočina.* Online. Dostupné z: <https://www.dropbox.com/s/lvuhwrlucxrikj8/M%C3%ADsto%20pro%20C5%BEivot%202023%C%20na%20web.docx?dl=0>. [citováno 2024-01-25].

⁴⁷ Národní protidrogová centrála SKPV PČR. *Výroční zpráva 2022.* Online. Praha: Ministerstvo vnitra, 2023. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-narodni-protidrogove-centraly-za-rok-2022.aspx>. [citováno 2024-01-25].

3 Drogová epidemiologie

Drogová epidemiologie studuje rozložení a příčiny frekvence nemoci v lidské populaci a nezbytně by měla patřit mezi základní formu každé národní, ale i regionální a místní protidrogové strategie. Epidemiologický výzkum je zásadní pro zodpovězení klíčových otázek směřujících k uskutečnění adekvátních opatření v boji s daným problémem a zároveň poskytují i zpětnou vazbu spočívající v zodpovězení nezbytných záležitostí, zejména zda byla opatření přiměřená a zda byly vynaložené prostředky využity efektivně.⁴⁸

Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA), jehož hlavní úloha spočívá v poskytování věcných, spolehlivých a objektivních informací o drogách a drogové závislosti, v devadesátých letech určilo pět klíčových indikátorů. Tyto umožňují z minimálního souboru dat zhodnotit a posoudit drogovou situaci. Výše zmínění ukazatelé jsou následující:

Průzkumy užívání drog v populaci, jež jsou prováděny formou dotazníků, interview nebo rozhovorů s určeným vzorkem populace za účelem zjištění způsobu užívání drog, způsobu chování uživatelů či postojů, které dotýkájí k užívání drog zaujímají. Stejným pilířem pro co nejpřesnější výsledek průzkumu je dodržení základní sady otázek potřebných k vyhodnocení. Jedná se o několik kategorií, ve kterých je zjišťován věk, pohlaví, vzdělání a zaměstnání. Následuje prevalence užívání omamných a psychotropních látek (v rámci celého života, v rámci posledního roku a v rámci posledního měsíce), frekvence užívání omamných a psychotropních látek v rámci posledního měsíce, první užití konopí a otázky končí samotným postojem dotazovaného k užívání drog. Přesnost výsledků však může být v mnoha případech zkreslená, jelikož nikdo nemůže zaručit, že jmenovaní budou na dotazy odpovídat pravdivě. Mohou se snažit určitá fakta skrývat nebo se naopak činit lepšími.⁴⁹

⁴⁸ KALINA, Kamil; ADAMEČEK, David; BARTOŠÍKOVÁ, Ivana; BAYER, David a BÉM, Pavel. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, s. 41. ISBN 80-86734-05-6.

⁴⁹ ZÁBRANSKÝ, Tomáš. *Drogová epidemiologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 36. ISBN 80-244-0709-4.

Odhady problematického užívání drog, jež na základě vědeckého zhodnocení poskytují údaje o pravidelném užívání opiátů, kokainu či pervitinu. Pojem „problémové užívání“ v dřívější literatuře nezahrnuje extázi a konopí, nicméně v roce 2013 došlo ke specifikaci definice. Ta je nově označována jako „rizikové užívání drog“ a zahrnuje kromě výše uvedeného výčtu i ostatní drogy užívané s vysokou frekvencí. Konkrétně se jedná o denní nebo alternativně o téměř denní užívání konopí a užívání ostatních drog nejméně jednou týdně. Dotazníkové metody nelze v tomto případě relevantně použít, jelikož uživatelé mají tendence tyto skutečnosti skrývat. Užívá se tedy především matematických metod a modelování.

Zájem o léčbu v souvislosti s užíváním drog, jež podává informace o osobách, které požádaly o léčbu či jinou obdobnou službu. Údaje jsou shromažďovány především pomocí dotazníků, které zájemci vyplňují přímo v těchto zařízeních.

Mortalita uživatelů drog, již je možno definovat jako hodnocení úspěšnosti zdravotní politiky ve vztahu k užívání drog. „Drogová úmrtí“ se v současné době dělí do dvou kategorií. První jsou úmrtí přímá, která nastávají z důvodu předávkování omamnou a psychotropní látkou. Druhou skupinou jsou úmrtí nepřímá, což jsou ty případy, kdy byla v těle oběti omamná a psychotropní látka nalezena, leč nelze s určitostí konstatovat, že takovéto úmrtí spadá do kategorie „úmrtí přímých“.

Infekční nemoci se vztahem k užívání drog, přičemž k tomuto termínu se řadí hepatitida B a C a HIV/AIDS. Většina států vede systém, který incidenci těchto onemocnění sleduje a je v něm veden i způsob, jak k nákaze došlo.⁵⁰

Informace vedoucí k hodnocení drogové situace dle výše uvedených identifikátorů je nutné v pravidelných intervalech aktualizovat. Situace týkající se užívání drog je totiž velmi dynamická. Rychle a často se mění způsoby užívání drog, stejně tak jako dosažitelnost těchto látek. V neposlední řadě se přetváří i samotná sorta uživatelů. Všechny tyto důvody jsou tím pádem podstatné pro akceschopnost státu v protidrogové politice. Průběžná aktualizace výše

⁵⁰ KALINA, Kamil; ADAMEČEK, David; BARTOŠÍKOVÁ, Ivana; BAYER, David a BÉM, Pavel. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, s. 43-48. ISBN 80-86734-05-6.

uvedených indikátorů společně s včasnou reakcí na jejich vývoj je základní stavební kámen úspěšné protidrogové politiky.⁵¹

Následující subkapitoly by měly nastínit deskripci drogové epidemiologie v Kraji Vysočina, přičemž budou za pomoci analýzy dat z volně dostupných zdrojů komparována jednotlivá období.

3.1 Užívání drog v obecné populaci

Drogovou scénu v kraji monitorují především poskytovatelé protidrogových služeb, tzv. kontaktní centra. Kraj Vysočina vydává každoročně výroční zprávu o realizaci politiky v oblasti závislostí, přičemž podstatný objem dat a informací poskytují právě především kontaktní centra ve spolupráci s krajským protidrogovým koordinátorem.⁵²

Jak vyplývá z dostupných výročních zpráv, v obecné populaci regionu je nejvíce užívaná marihuana, pervitin, u nějž dlouhodobě převažuje nitrožilní aplikace, a buprenorfin (Subutex a Subuxon). Relevantní statistická data však pro tato tvrzení k dispozici nejsou. Kontaktní centra pravidelně pořádají přednášky na středních školách, kde lze mezi studenty vyzorovat, že experimentují především s marihuanou a extází. Obliba vzrůstá u konzumace kratomu. Jedná se o strom příbuzný kávovníku, jehož čerstvé či sušené listy se žvýkají, kouří nebo se z nich připravuje odvar. V případě nízkých dávek má stimulační účinky, v případě vyšších dávek tlumivé a euforické. V České republice z hlediska legislativy prozatím není na seznamu kontrolovaných látek, přesto není vyloučena změna, především z důvodu obliby u mládeže.⁵³

3.2 Rizikové užívání nelegálních drog

V České republice je každoročně prováděn odhad počtu lidí užívajících drogy rizikově (LDR), z čehož jsou dále vyčleňovány taktéž uživatelé pervitinu (LPR)

⁵¹ ZÁBRANSKÝ, Tomáš. *Drogová epidemiologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 13-14. ISBN 80-244-0709-4.

⁵² KRAJ VYSOČINA. *Výroční zprávy o realizaci politiky v oblasti závislostí v kraji 2019-2022*. Online. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/strategicke%2Ddokumenty%2Dkraje/ds-302531/p1=122219>. [citováno 2024-01-29].

⁵³ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Kratom: Bezpečný přírodní stimulant nebo nebezpečná droga?* Online. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kratom-bezpecny-prirodni-stimulant-nebo-nebezpecna-droga.aspx>. [citováno 2024-01-29].

a uživatelé opioidů (LOD). K tomuto je využívána multiplikační metoda vyhodnocení dostupných dat čítající počet klientů nízkoprahových programů.⁵⁴ Pro metodu je charakteristické, že je zjištěn přibližný počet uživatelů v lokálním měřítku a tento počet je následně implementován do měřítko širšího pojetí, zejména krajského či národního.⁵⁵

V roce 2018 bylo výše zmíněnou metodou v Kraji Vysočina odhadnuto 1 100 problémových uživatelů pervitinu a opioidů, což vykazuje v přepočtu na 1 000 osob ve věkovém rozmezí 15-64 let hodnotu 3,31. Na prvním místě se jednoznačně umístili uživatelé pervitinu, jichž je z výše uvedeného celkového počtu rovný jeden tisíc. Osm set z nich drogu užívá intravenózně. Odhadem méně než padesát je v regionu jak uživatelů heroinu, tak buprenorfinu a jiných opioidů.⁵⁶ Těmito skutečnostem napovídá i tvrzení pracovníků kontaktních center spočívající v tom, že u jejich klientů má užívání pervitinu dominantní postavení. Nelze opomenout fakt, že vzrůstajícím trendem je polyvalentní užívání drog, především kombinace metamfetaminu s THC nebo alkoholem.⁵⁷

Dle volně dostupných výročních zpráv o stavu ve věcech drog v České republice je zřejmé, že počet uživatelů se v dalších letech nese v obdobném duchu jako období roku 2018. Nejnižší hodnoty byly dosaženy v roce 2020, kdy se v kraji jednalo odhadem o 900 uživatelů. V tomto roce byl celkový život nejen v České republice, ale i jinde ve světě, ovlivněn pandemií COVID 19 a s ní souvisejícími protiepidemickými opatřeními vlády. Restrikce se projevily na snížení nejen

⁵⁴ CHOMYNOVÁ, Pavla; GROHMANNOVÁ, Kateřina; DVOŘÁKOVÁ, Zuzana; ORLÍKOVÁ, Barbora; ČERNÍKOVÁ, Tereza et al. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2023*. Online, PDF. Praha: Úřad vlády České republiky, 2023, s. 64. ISBN 978-80-7440-323-1. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33917/1244/Zpr%C3%A1va%20o%20neleg%C3%A1ln%C3%ADch%20drog%C3%A1ch%20v%20C4%8CR%202023_fin.pdf. [citováno 2024-01-29].

⁵⁵ ZÁBRANSKÝ, Tomáš. *Drogová epidemiologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 38. ISBN 80-244-0709-4.

⁵⁶ MRAVČÍK, Viktor; CHOMYNOVÁ, Pavla; GROHMANNOVÁ, Kateřina; JANÍKOVÁ, Barbora; ČERNÍKOVÁ, Tereza et al. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2018*. Online. Praha: Úřad vlády České republiky, 2019, s. 78. ISBN 978-80-7440-237-1. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/publikace/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-o-stavu-ve-vecech-drog-v-ceske-republice-v-roce-2018/>. [citováno 2024-01-29].

⁵⁷ KRAJ VYSOČINA. *Výroční zpráva o realizaci protidrogové politiky v kraji za rok 2019*. Online. Dostupné z: https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4104725. [citováno 2024-01-29].

kvality, ale i dostupnosti pervitinu.⁵⁸ Bezpochyby byla v důsledku tohoto omezena výroba drogy, opatřování prekursorů i následná distribuce. Reakcí na tyto skutečnosti bylo ze strany drogově závislých osob na Vysočině i v ostatních regionech užívání jiných návykových látek, především alkoholu, psychoaktivních léků nebo konopí.

S koncem pandemie souvisel i opětovný, avšak velmi pozvolný nárůst lidí užívajících drogy rizikově. V roce 2021 se jednalo o 200 osob více než v roce předešlém, jednalo se tedy o 1 100 uživatelů. V tomto roce byl poprvé zaznamenán nárůst uživatelů buprenorfinu. Doposud byl počet stabilní (vždy do 50 osob), nicméně v tomto období poprvé jejich počet v kraji dosáhl hranice sta lidí.⁵⁹ Zajímavostí z Vysočiny v roce 2021 může být informace, že služby z Jihlavy se setkaly s historicky nejvyšším počtem zdravotních komplikací, jež byly spjaty s nitrožilní aplikací. Zejména lze hovořit o abscesu.⁶⁰ Jedná se o infekci kůže a měkkých tkání v místě vpichu a souvisí především s nedostatečně dodrženou hygienou spojenou s vícekrát použitou injekční stříkačkou.⁶¹ Jedním z dalších důvodů vzniku infekce může být i špatná kvalita pervitinu a zvýšená četnost aplikace. Ačkoliv má mnoho uživatelů poškozené žíly, nejsou ochotni přejít ke šňupání, jelikož od tzv. „závislosti na jehle“ nejsou schopni se odpoutat.

V roce 2022 došlo k největšímu nárůstu rizikových uživatelů ve sledovaném období. Oproti předešlému roku 2021 přibýlo 400 osob, čímž současný počet vzrostl na 1 500 lidí, což vykazuje v přepočtu na 1 000 osob ve věkovém rozmezí 15-64 let hodnotu 4,50. Stejnou četnost jako v předešlých letech mají uživatelé

⁵⁸ MRAVČÍK, Viktor; CHOMYNOVÁ, Pavla; GROHMANNOVÁ, Kateřina; JANÍKOVÁ, Barbora; ČERNÍKOVÁ, Tereza et al. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2021*. Online, PDF. Praha: Úřad vlády České republiky, 2021, s. 94. ISBN 978-80-7440-274-6. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33591/1140/Zprava_o_nelegalnich_drogach_v_CR_2021_fin.pdf. [citováno 2024-01-29].

⁵⁹ CHOMYNOVÁ, Pavla; GROHMANNOVÁ, Kateřina; DVOŘÁKOVÁ, Zuzana; ORLÍKOVÁ, Barbora; ČERNÍKOVÁ, Tereza et al. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2022*. Online, PDF. Praha: Úřad vlády České republiky, 2022, s. 80. ISBN 978-80-7440-306-4. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33774/1171/Zprava_o_nelegalnich_drogach_2022_fin03_rev20230209.pdf. [citováno 2024-01-29].

⁶⁰ Tamtéž s. 92.

⁶¹ HOBSTOVÁ, Jiřina. *Drogová závislost a infekční nemoci*. 2010. Online, PDF. Dostupné z: <https://www.medicinapropraxi.cz/pdfs/med/2010/08/05.pdf>. [citováno 2024-01-29].

opioidů, nicméně z celkového počtu byl odhadnut vzrůstající trend mezi uživateli pervitinu – jedná se o 1 400 lidí.

V rámci celorepublikového srovnání rizikového užívání drog si Vysočina drží velmi lichotivou čtvrtou příčku. Méně uživatelů je pouze v Pardubickém kraji (800), Královehradeckém kraji (1 100) a Karlovarském kraji (1 300). Na stejné pozici je kraj taktéž v rámci komparace s ostatními regiony v případě přepočtu uživatelů na 1 000 osob.⁶²

Na základě výše zjištěných skutečností lze konstatovat, že v průběhu sledovaného období má dynamika zkoumaného jevu vzrůstající tendenci (pomineme-li období pandemie), avšak obdobné statistické hodnoty vykazují i odhady z ostatních regionů. Kraj Vysočina se v souvislosti s rizikovým užíváním nelegálních drog nijak nevymyká.

3.3 Užívání drog u mladistvých

Mapování užívání drog u mládeže je společensky velmi důležitý jev, jelikož se jedná o nejzranitelnější a nejohroženější kategorii. Vzhledem k tomu, že se drogy nevidanou rychlostí dostávají do škol, je nutné se zaměřit na prevenci formou přednášek souvisejících se zveřejňováním věrohodných informací. V letech 2012 a 2017 proběhla studie zabývající se životním stylem mládeže v Kraji Vysočina, jejíž cílovou skupinou byli žáci druhých ročníků středních škol v regionu. Průzkum si dal za cíl získat objektivní informace o základních ukazatelích zdravotního stavu mládeže a v návaznosti na to zjistit informace o zdravotním stavu mládeže a jejich zvyklostech ve vztahu ke zdraví. Anonymní studie se zúčastnilo 46 tříd z celkem 22 středních škol v regionu, což v celkovém součtu činilo bezmála 1 000 respondentů. Jednalo se o studenty ve věku 16-17 let. Vzhledem k tomu, že výsledky studií z let 2012 a 2017 jsou velmi totožné, níže budou interpretována data aktuálnějšího průzkumu z roku 2017.

⁶² CHOMYNOVÁ, Pavla; GROHMANNOVÁ, Kateřina; DVOŘÁKOVÁ, Zuzana; ORLÍKOVÁ, Barbora; ČERNÍKOVÁ, Tereza et al. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2023*. Online, PDF. Praha: Úřad vlády České republiky, 2023, s. 66. ISBN 978-80-7440-323-1. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33774/1171/Zprava_o_nelegalnich_drogach_2022_fin03_rev20230209.pdf. [citováno 2024-01-29].

Dle výsledků studie bylo zjištěno, že téměř 36 % dotazovaných užilo nejméně jednou nelegální drogu. Nepatrný rozdíl je v případě srovnání mezi chlapci a děvčaty. Zatímco chlapců odpovědělo na otázku kladně 38 %, u dívek se jednalo o 34 %. Větší diference je v případě studentů jednotlivých typů škol. Zatímco 70 % gymnazistů uvedlo, že nikdy v životě žádnou drogu (kromě alkoholu a kouření cigaret) neužilo, žáků z jiných typů škol to bylo 64 % a u učňů pouze 58 %. Téměř 13 % oslovených respondentů uvedlo, že nějakou nelegální drogu užívá v současnosti, přičemž 2 % z nich ji užívá minimálně dvakrát týdně.

Ve výčtu konkrétních drog, které studenti užívají, je na prvním místě marihuana, již uvedlo 95 % studentů užívajících v současnosti nějakou drogu, dále následuje extáze (20 %) a pervitin (5 %). Nelze nezmínit ani kokain (1,7 %), efedrin (1,7 %) či rajský plyn (0,8 %). Pro upřesnění – součet je vyšší než 100 % z důvodu, že někteří dotazovaní uvedli, že užívají současně více typů drog. Údaje týkající se jednotlivých typů drog se jakožto jediné o trochu více odlišují od faktů zjištěných průzkumem v roce 2012. Tehdy uvedlo užívání marihuany 99 % studentů, kdežto extázi méně než 1 % a pervitin méně než 3 %. Kokain, efedrin či rajský plyn neuvedl v tomto období ani jeden z dotazovaných.⁶³

Na základě zjištěných skutečností lze dojít k alarmujícímu závěru, že u mladistvých roste poměrně vysokým tempem obliba tvrdých drog. Podstatnou roli v tomto jistě má i snazší dostupnost těchto látek.

3.4 Intoxikace a mortalita

Krajská hygienická stanice v Jihlavě (KHS) shromažďuje každoročně data o předávkování drogami včetně těch smrtelných. Na anonymních formulářích tyto údaje hlásí Zdravotnická záchranná služba Kraje Vysočina (ZZS). Počet intoxikací v regionu se dlouhodobě pohybuje v obdobných hodnotách lehce převyšujících 4 desítky případů ročně. Výjimkou byl pouze rok 2020, kdy bylo evidováno pouze 20 intoxikací, z toho 14 po užití pervitinu. Nejčastěji užitou drogou bývá pravidelně

⁶³ WASSERBAUER, Stanislav; POKORNÁ, Hana; POKORNÁ Kristýna; VRZALOVÁ, Lenka a ZIMENOVÁ, Irena. *Analýza životního stylu a zdraví mládeže v Kraji Vysočina II*. Online. Jihlava, 2017. Dostupné z: <https://docplayer.cz/95693381-Analyza-zivotniho-stylu-a-zdravi-mladeze-v-kraji-vysocina-ii-zaverecna-zprava-projekt-zdravy-kraj-vysocina-a-ma21-zdrava-vysocina-z-s.html>. [citováno 2024-01-29].

právě pervitin, následuje marihuana. Ojediněle byla zaznamenána i kombinace více užitých drog nebo kombinace drogy a alkoholu. Za posledních 5 let nebylo v regionu hlášeno na KHS úmrtí z důvodu předávkování drogami.⁶⁴

⁶⁴ KRAJ VYSOČINA. *Výroční zprávy o realizaci politiky v oblasti závislostí v kraji 2019-2022*. Online. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/strategicke%2Ddokumenty%2Dkraje/ds-302531/p1=122219>. [citováno 2024-01-29].

4 Fenomenologie drogové kriminality

Kapitola charakterizuje primární a sekundární drogovou kriminalitu na Vysočině analýzou dat dostupných ve statistických přehledech Policie ČR, sestavených především z Výročních zpráv NPC a statistik zveřejňovaných v Evidenčně statistickém systému kriminality (ESSK).

4.1 Primární drogová kriminalita

Obecně lze konstatovat, že objasněnost PDK je dle policejních statistik velmi vysoká, leč k těmto ukazatelům je nutné přistupovat s opatrností. Jedná se totiž o trestnou činnost tzv. „bez oběti“, což lze definovat způsobem, že žádný z účastníků trestného činu (ať již hovoříme o výrobci, distributorovi či uživateli) nemá sebemenší zájem na tom činnost oznamovat. Rozkrývání tohoto druhu kriminality tedy převážně závisí na vlastní operativně pátrací činnosti policistů. Statistické údaje tedy více než o skutečné míře této trestné činnosti vypovídají o aktivitě, intenzitě a nasazení orgánů činných v trestním řízení v průběhu jejího odhalování a stíhání.⁶⁵

4.1.1 Stav

Stavem PDK se rozumí ukazatel registrované kriminality, který je v případě drogové trestné činnosti značně odlišný od skutečného stavu věci, zejména z důvodu velké latence popisovaného jevu.⁶⁶ Do primární drogové trestné činnosti v Kraji Vysočina lze zařadit především výrobu a distribuci pervitinu a rovněž pěstování a distribuci konopí. Ostatní návykové látky jako kokain, heroin, MDMA nebo zneužívaná léčiva jsou zastoupeny v mnohem nižším rozsahu.

V roce 2022 policie registrovala v regionu celkem 83 primárních drogových trestných činů, u nichž bylo zahájeno trestní řízení. Rozdělením dle skutkových podstat se jednalo o 75 skutků podle § 283 TZ, 11 skutků podle § 284 TZ, 1 skutek podle 285 TZ a 1 skutek podle § 286 TZ. Celkový součet jednotlivých skutků oproti

⁶⁵ GŘIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana et al. *Kriminologie*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 385. ISBN 978-80-7598-554-5.

⁶⁶ JELÍNEK, Jiří et al. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021, s. 220. ISBN 978-80-7502-499-2.

počtu trestních spisů je vyšší z důvodu, že u některých trestních řízení bylo kvalifikováno více trestných činů (viz graf v příloze 1).

Výše zmíněný rozsah kriminality ve smyslu celkového počtu trestných činů není pro její popis postačující. Je tedy nutné zjistit úroveň (intenzitu) kriminality, jež se odvíjí od počtu obyvatel v regionu. Vyjadřuje se dle indexu, který se vypočítá vynásobením celkového počtu trestných činů hodnotou 10 000 a následným vydělením počtem populace.⁶⁷

Vynásobí-li se tedy 83 trestných činů v roce 2022 číslem 10 000 a následně se vydělí počtem obyvatel kraje k 1. 1. 2023 (514 777), značí to index v hodnotě 1,61. Znamená to tedy, že na 10 000 obyvatel regionu byly v tomto roce registrované méně než dva skutky. Zajímavostí může být komparace s regiony s obdobným počtem obyvatel. Pardubický kraj (528 761 obyvatel) dosáhl hodnoty 2,6, Královehradecký kraj (555 267 obyvatel) ještě o dvě desetiny vyšší než Pardubický. Nejvyšší drogová trestná činnost je dlouhodobě v hlavním městě Praha, kde index kriminality dosahuje hodnoty 5,7 trestných činů na 10 000 obyvatel.

Komparací trestních řízení v jednotlivých regionech bylo zjištěno, že Kraj Vysočina dosáhl v roce 2022 nejmenšího počtu drogových trestných činů ze všech regionů. Pouze Karlovarský kraj měl vedle Vysočiny méně než sto realizací (97), Zlínský kraj měl rovných 100. Naopak nejvyšší počet byl jako obvykle v Praze (516), Středočeském kraji (412) a Ústeckém kraji (321). K celkovému celorepublikovému počtu trestních řízení (3 167) tedy Kraj Vysočina přispěl pouhými 2,6 %.

4.1.2 Struktura

Suverénně nejfrekventovanějším drogovým trestným činem je po celé sledované období trestný čin dle § 283 TZ, spočívající především v nedovolené výrobě a distribuci drog. Tato trestná činnost tvoří dlouhodobě více než čtyři pětiny všech registrovaných drogových deliktů, přičemž v letech 2012, 2015, 2017, 2018 dosáhla dokonce více než 90% podílu. Poslední uvedený rok dokonce toto

⁶⁷ JELÍNEK, Jiří et al. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021, s. 222. ISBN 978-80-7502-499-2.

paragrafové znění dosáhlo podílu 95 % PDK, kdy se jednalo o 171 skutků z celkového počtu 180.

Druhý nejvyšší podíl na drogové trestné činnosti v regionu jsou trestné činy dle § 284 TZ, a sice přechovávání drog pro vlastní potřebu. V letech 2013-2017 se podíl těchto skutků pohybuje okolo 5 %, nicméně v roce 2019 je to již více než 8 % a od roku 2020 až do konce sledovaného období má podíl vzrůstající tendenci a vždy překračuje 10 %. Největší dosaženou hodnotu lze pozorovat v roce 2021, kdy se jedná o více než 13 % z celkového součtu drogových skutků v regionu.

Ostatní drogové trestné činy jsou zastoupeny v řádu počtu nižších jednotek.

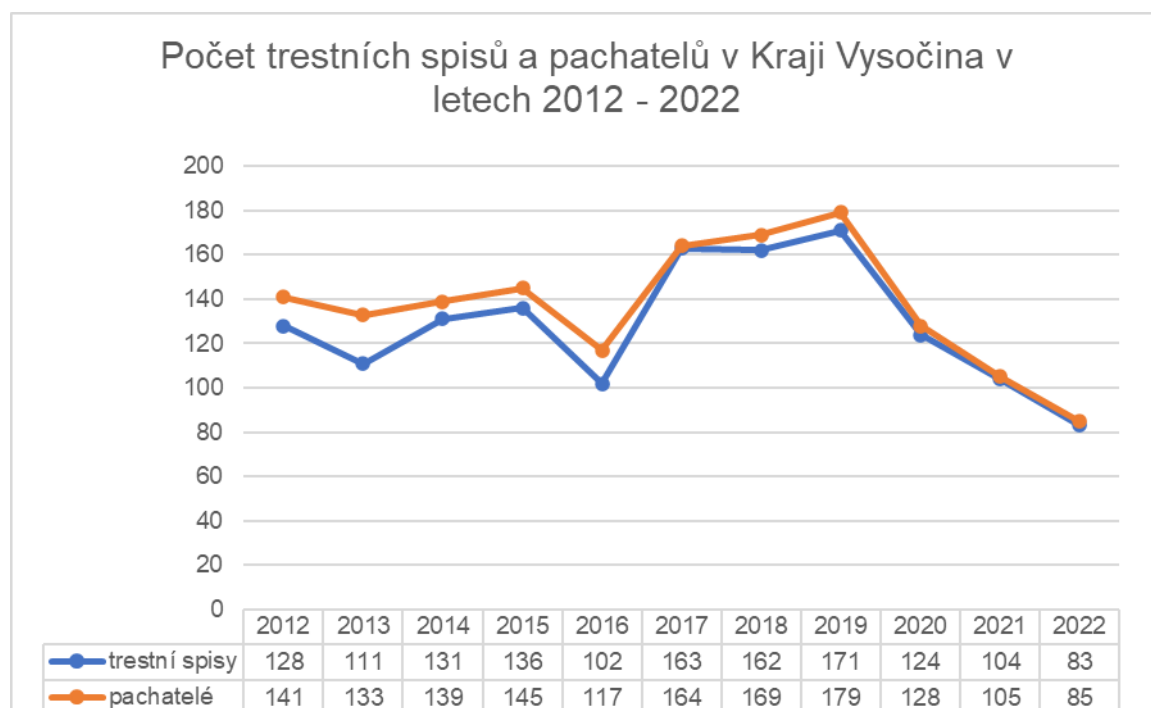
Ve sledovaném období bylo zjištěno, že drogová kriminalita není doménou pouze dospělých osob, ale v omezeném rozsahu se týká mladistvých a dokonce i nezletilých. U mládeže ve věku 15-18 se poměr pohybuje ve variabilních hodnotách, přičemž jej lze zhodnotit konstatováním, že trend je spíše sestupný. Nejvyšší počet lze pozorovat v roce 2016, kdy v regionu bylo stíháno 16 mladistvých pachatelů, což činilo jejich celkový podíl ve výši téměř 14 %. Naopak v roce 2021 to byl jediný mladistvý pachatel, což činilo necelé 1 % z celkového počtu. U osob mladších 15 let byl nejvyšší podíl zaznamenán v roce 2015, kdy se jednalo o 7 nezletilých osob, což znamenalo 7 % všech pachatelů. I u nezletilců lze sledovat spíše sestupný trend, jenž vygradoval posledním sledovaným rokem (2022), ve kterém nebyla stíhána jediná nezletilá osoba (viz graf v příloze 2).

Analýzou dalších statistik bylo zjištěno, že drogové trestné činnosti se v kraji dopouštějí převážně muži. V dlouhodobém měřítku se podíl mezi muži a ženami pohybuje okolo 80 % proti 20 %. Mírně vzrůstající trend z roku 2016, kdy počet vzrostl na téměř 89 % pachatelů mužského pohlaví, se však ihned následujícího roku vrátil na původní hodnoty. Obdobná situace se následně opakovala ještě v roce 2019, kdy podíl činil 88 % muži – 12 % ženy. I v tomto případě se však jednalo o ojedinělý nárůst a do konce sledovaného období již byly zaznamenány pouze prvně uvedené hodnoty.

Obdobně konstantní počty jsou i v případě rozdělení pachatelů dle státní příslušnosti. Po celé sledované období se podíl Čechů stíhaných v regionu pohybuje kolem 97-98 % (viz graf v příloze 3). Ze zjištěných skutečností lze konstatovat, že na Vysočině se neprojevil trend pozorovatelný již delší časové období nazpět, napříč celou republikou, a sice skutečnost, že drogový trh značnou měrou ovlivňovali Vietnamci. Výjimku tvoří pouze roky 2013 a 2016, kdy se jednalo o 4, respektive 2 stíhané osoby vietnamské národnosti.

4.1.3 Dynamika

Níže uvedený graf zobrazuje vývoj drogové kriminality v regionu v období uplynulých deseti let, přičemž znázorňuje nejen počty evidovaných trestních spisů, ale i počty zadržených pachatelů. Ty jsou ve všech případech vyšší než počty samotných realizací, protože v rámci jedné realizace může být trestní řízení zahájeno proti více pachatelům.

Zdroj: Výroční zprávy NPC (2012-2022)

Počet evidovaných trestních spisů ve sledovaných letech vykazuje značně variabilní hodnoty, avšak v posledních třech letech lze pozorovat sestupnou tendenci. Celkem bylo v letech 2012-2022 v regionu registrováno 1 253 drogových

trestných činů. Nejméně deliktů (83) bylo zaznamenáno v roce 2022, naopak nejvíce (171) v roce 2019.

Mezi roky 2012-2015 se počet realizací drží v obdobné hladině. V roce 2016 dochází k mírnému poklesu, leč rok 2017 naznačuje největší vzestup drogové trestné činnosti. V tomto období bylo zaznamenáno o 61 deliktů více než v roce předešlém, což činí nárůst o téměř 60 %. Rok 2018 je téměř totožný s rokem předešlým, přičemž gradaci PDK v regionu lze pozorovat v roce 2019. Jedná se o 171 skutků a zároveň i nejvyšší počet stíhaných pachatelů (179). Následujícího roku lze zaznamenat prudký pokles, kdy bylo evidováno o 47 skutků méně, což v celkovém poměru znamenalo úbytek 27,4 %. Následná komparace období let 2019-2022 dokonce představuje celkový pokles o více než 50 % registrované drogové kriminality, nicméně nejedná se o anomálii regionu, ale o celorepublikový trend.⁶⁸

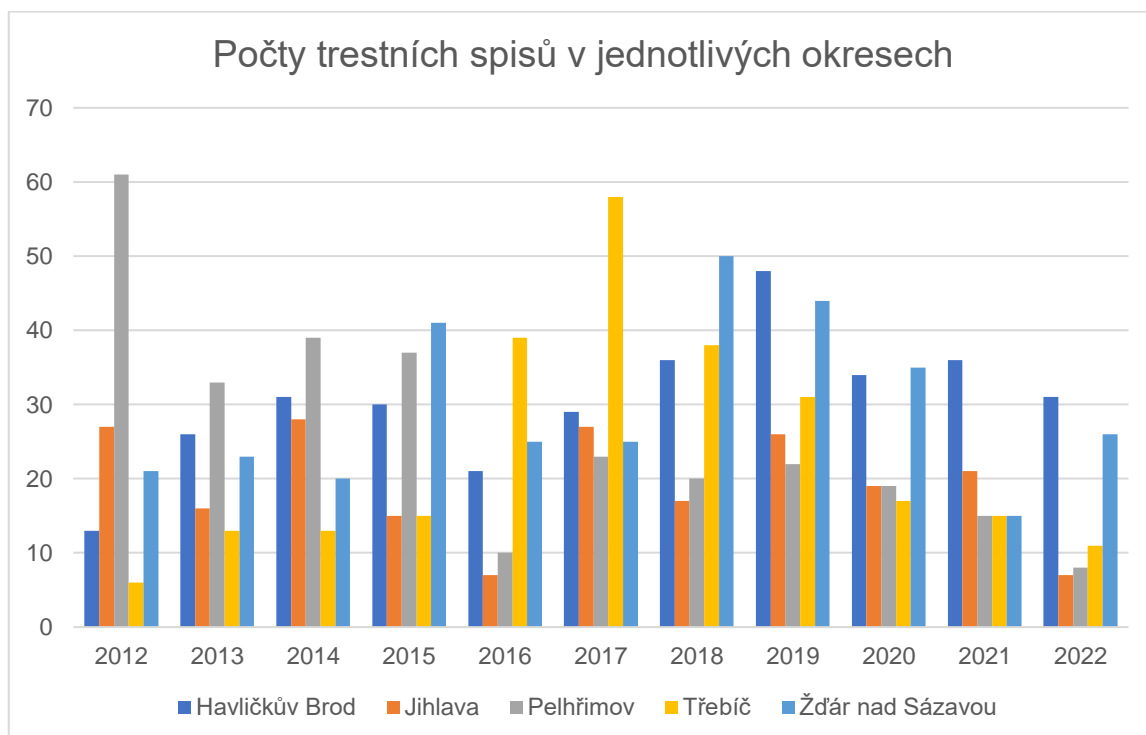
Ačkoliv se jedná o krátký časový úsek, tuto diferenci lze jednoznačně přisoudit pandemii COVID 19, jelikož roky 2020 a 2021 byly z větší míry ovlivněny vládními restrikcemi. Kvůli protipandemickým opatřením bylo obtížnější drogy na naše území nejen dopravit, vyrobit či opatřit prekursory pro jejich výrobu, ale i distribuovat. Došlo k uzavření restaurací, barů, nočních klubů a omezení volného pohybu osob, což značně omezilo přístupnost drog. Výrobci i distributoři se však začali této pro ně nepříznivé situaci přizpůsobovat a obchod s drogami se z pouliční scény postupně začal přesunovat do on-line prostředí, zejména jeho skrytých prostor – tzv. Darknetu. Tento trend byl registrován již v předchozích letech a pandemie přechod ještě více urychlila. Další podstatný důvod snížení objemu lze charakterizovat i tím, že mnoho lidí se ocitlo v existenčních potížích a kupní síla obyvatelstva se tím pádem snížila.

Celkový podíl drogových trestných činů na Vysočině na počátku sledovaného období (rok 2012) činil 1,5 % z celkového počtu registrovaných trestných činů (8 534). V polovině zkoumané etapy (rok 2017) podíl vzrostl na 3 % z celkového počtu skutků (5 459), avšak na konci sledovaného období

⁶⁸ NÁRODNÍ PROTIDROGOVÁ CENTRÁLA SKPV PČR. *Výroční zprávy 2012-2022*. Online. Praha, Ministerstvo vnitra. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocnizpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>. [citováno 2024-02-02]

(rok 2022) lze pozorovat sestupný trend, kdy se podíl téměř vrátil k původním hodnotám a činil 1,6 % z počtu celkové registrované kriminality (5 240).

Následující graf zobrazuje celkový počet trestních spisů evidovaných v hodnoceném období v rámci jednotlivých okresů Kraje Vysočina.

Zdroj: Výroční zprávy NPC (2012-2022)

Z porovnání je zřejmé, že v letech 2012-2014 nejvíce realizovaných skutků uskutečnili kriminalisté v okrese Pelhřimov, kdy v roce 2012 měli dokonce více než dvakrát více realizací (61) než policisté z ostatních okresů regionu. V roce 2015 Pelhřimov skončil o 4 trestní spisy (37) za Žďárem nad Sázavou (41), zato v následujícím roce došlo v Pelhřimově ke skokovému poklesu s pouhými 10 delikty. V témže roce naopak zaznamenala výrazný vzestup Třebíč, jež byla v letech 2016 a 2017 na vrcholu, přesto v následujícím období opět došlo k výraznému poklesu vývojové křivky.

Kolektiv autorů výročních zpráv NPC se pravidelně zabývá i cenou nelegálních drog na trhu. Z dostupných dat je zřejmé, že doba, kdy se gram pervitinu na Vysočině prodával za 1 000 – 1 500 Kč, je nenávratně pryč a od roku 2016 je nejobvyklejší cena 2 000 Kč/gram. Růst ceny pravděpodobně úzce souvisí

s poklesem nabídky. V celorepublikovém srovnání, kdy se průměrná cena pohybuje mezi 1 000 – 2 000 Kč, tak uživatelé metamfetaminu ve zdejší kraji platí spíše vyšší částku. U všech ostatních látek jsou obvyklé ceny konstantní. Po celé sledované období zůstala neměnná cena za tabletu extáze (200 Kč) i za gram konopí (200 Kč). Pouze v roce 2022 se obvyklá cena konopí za gram snížila na 100 Kč, nicméně je otázkou, zda tento stav je nahodilý nebo se stane setrvalým. Ačkoliv poptávka po kokainu v České republice se neustále zvyšuje, v případě Kraje Vysočina nelze shromáždit relevantní data, která by tuto tezi potvrdila. Poslední údaj NPC v souvislosti s touto drogou je z roku 2020, kdy obvyklá udávaná cena v kraji byla 3 000 Kč. Dle jiného údaje NPC se však v celorepublikovém měřítku cena pohybuje v rozmezí 2 000 – 2 500 Kč.⁶⁹ Lze tedy soudit, že cena kokainu v Kraji Vysočina je nadprůměrná, nicméně reálná. Souvislost lze hledat především v demografickém faktoru. Tato droga je doménou finančně zajištěných uživatelů, vysoce postavených manažerů či návštěvníků tanečních a nočních klubů ve větších městech, jimiž Vysočina nedisponuje.

Počet odhalených varen i pěstíren v regionu má dlouhodobě sestupnou tendenci, kterou lze registrovat již od roku 2018. V případě nelegálních laboratoří na výrobu pervitinu lze za vrchol považovat roky 2013 a 2016, kdy bylo odhaleno 13, respektive 11 varen. Naopak v posledních třech letech sledovaného období bylo odhaleno celkově pouze 5 varen a je tedy sledován značně klesající trend. Počty odhalených pěstíren konopí jsou v jednotlivých letech značně variabilní. Od roku 2018 jsou však v jednotlivých obdobích evidovány výhradně nízké jednotky, z čehož vybočuje pouze rok 2020 s 8 odhalenými pěstírnami (viz graf v příloze 4). Příčina celkového poklesu odhalených pěstíren a varen však nemusí přímo souviset se snižováním PDK, nýbrž sofistikovanějším jednáním pachatelů, kteří se často rekrutují z řad recidivistů a při páčání trestné činnosti se zdokonalují a své zkušenosti s orgány činnými v trestním řízení zúročují.

⁶⁹ NÁRODNÍ PROTIDROGOVÁ CENTRÁLA SKPV PČR. *Výroční zpráva 2022*. Online. Praha: Ministerstvo vnitra, 2023. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-narodni-protidrogove-centraly-za-rok-2022.aspx>. [citováno 2024-02-16].

4.2 Sekundární drogová kriminalita

Oproti primární drogové trestné činnosti se tento druh kriminality zjišťuje i vykazuje mnohem složitěji nežli konkrétní drogové trestné činy. Absence dat dostupných k vyhodnocení jevu je tudíž hlavní příčinou, proč je prozkoumání této kategorie značně problematické.

Patrně nejrelevantnější údaje je možné zjistit z policejních statistik prostřednictvím Evidenčně statistického systému kriminality (ESSK), do něhož jsou zjištěné údaje vkládány prostřednictvím interního elektronického systému Evidence trestního řízení (ETR). V rámci systému slouží k evidenci formuláře o trestném činu (FTČ) a formuláře o známém pachateli (FZP).

Na základě zmíněného sběru dat lze tedy dohledat údaje o trestných činech spáchaných „pod vlivem“ alkoholu či nealkoholových drog. Lze konstatovat, že takové skutky je možné s užíváním drog nejjednodušeji spojit, neboť ovlivnění pachatele nelegální látkou v době spáchání činu je prokázané.

V níže uvedeném grafu jsou uvedeny počty objasněných trestných činů spáchaných pod vlivem nealkoholových drog v Kraji Vysočina v letech 2012-2022.

Zdroj: Evidenčně statistický systém kriminality Policie ČR

Patrný nárůst vývojové křivky lze pozorovat od roku 2013 do roku 2015, následuje relativně mírný sestupný trend, který se v roce 2018 pozvolna mění a přechází v radikální nárůst skutků. Gradace přichází v roce 2021. V tomto období bylo zaznamenáno 128 objasněných trestných činů.

Do kategorie kriminality spáchané pod vlivem nealkoholových drog lze subsumovat zejména trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 274 TZ, který je ve statistikách evidován společně s trestným činem opilství dle § 360 TZ. Dále se můžeme setkat s projevy násilné (ublížení na zdraví, vydírání, výtržnictví) či majetkové kriminality (krádeže, vloupání), přičemž užití drog často vede k výraznější intenzitě jednání a ztrátě zábran.

Poskytnuté údaje vykazují informace o tom, že na počátku sledovaného období v roce 2012 bylo objasněno 27 trestných činů dle § 274 a § 360 TZ, což činilo 70 % objasněných skutků pod vlivem nealkoholových drog. Obdobný podíl lze monitorovat i v následujících letech. V roce 2017 lze pozorovat sestupnou tendenci, kdy v roce 2018 klesne k 45 %, avšak v dalším období je tento druh kriminality opět na vzestupu. V roce 2021 se jedná o 103 skutků z celkového počtu 128 a tedy podíl 80 %. Pachatelé byli ve většině případů ovlivněni metamfetaminem (54) a konopím (47). Zbýlých 27 skutků bylo pod vlivem ostatních drog.

Ekonomicky motivovaná trestná činnost je ve dvouletých intervalech retrospektivně odhadována policisty z územních odborů. Předpoklad spočívá v podílu trestné činnosti spáchané uživateli drog především za účelem získání prostředků k nákupu drog pro vlastní spotřebu. Bylo zjištěno, že v posledním sledovaném období (rok 2019) odhadem 19 % všech trestných činů spáchali uživatelé drog. Nejčastěji se jednalo o krádež dle § 205 TZ a neoprávněné užívání cizí věci dle § 207 TZ.⁷⁰

⁷⁰ CHOMYNOVÁ, Pavla; GROHMANNOVÁ, Kateřina; DVOŘÁKOVÁ, Zuzana; ORLÍKOVÁ, Barbora; ČERNÍKOVÁ, Tereza et al. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2022*. Online, PDF. Praha: Úřad vlády České republiky, 2022, s. 136. ISBN 978-80-7440-306-4. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33774/1171/Zprava_o_nelegalnich_drogach_2022_fin03_rev20230209.pdf. [citováno 2024-02-22].

Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti (NMS) ve spolupráci s Vězeňskou službou pravidelně realizuje dotazníkovou studii mezi vězni ve výkonu trestu odnětí svobody. Posledního výzkumu se v roce 2020 účastnilo 1 523 respondentů. Dle výsledku se 30 % dotazovaných dopustilo krádeže či jiného protiprávního jednání za účelem získání prostředků k nákupu drogy, přičemž tento způsob má dlouhodobě stoupající tendenci.⁷¹

Policie České republiky se snaží neustále inovovat metodiku sběru dat o sekundární drogové kriminalitě. Dne 1. 1. 2024 byl zahájen ostrý provoz realizace zapisování této kategorie. Jedná se o samostatný formulář, ve kterém by měl zpracovatel trestního spisu vyplňovat všechna zjištěná fakta o pachateli pod vlivem drog. Jaké kategorie SDK se dopustil (může jich být poznamenáno i více) a pod vlivem které konkrétní látky v době spáchání skutku byl. Ze strany služebních funkcionářů je kladen důraz na objektivní a pečlivou evidenci zpracovatelů, aby mohla být data co nejefektivněji zaznamenávána a následně vyhodnocována.

⁷¹ CHOMYNOVÁ, Pavla; GROHMANNOVÁ, Kateřina; DVOŘÁKOVÁ, Zuzana; ORLÍKOVÁ, Barbora; ČERNÍKOVÁ, Tereza et al. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2022*. Online, PDF. Praha: Úřad vlády České republiky, 2022, s. 80. ISBN 978-80-7440-306-4. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33774/1171/Zprava_o_nelegalnich_drogach_2022_fin03_rev20230209.pdf. [citováno 2024-02-22].

5 Etiologie drogové kriminality

Kriminální etiologie se zabývá poznáním kriminogenních faktorů. Ty lze charakterizovat jako okolnosti, které podpořily vznik kriminálního jednání. Užívání drog mezi tyto faktory obecně patří.⁷² Tato skutečnost je dobře známa i popsána. Nelze však jednoznačně konstatovat, že užívání drog k páčání trestné činnosti přímo vede. Způsob, jakým se jedinec chová, může symbolizovat antisociální životní styl uživatele (tzn. osoba, která páchá trestnou činnost, porušuje normy a současně s tím užívá OPL) nebo může užívání drog příčinnou souvislost s trestnou činností vyvolávat (pachatel pod vlivem OPL se dopouští protiprávního jednání charakteru násilného, majetkového atd.)⁷³

5.1 Závislost

Některá trestná činnost je páčána v důsledku drogové závislosti, což lze považovat za jeden z nejvýznamnějších etiologických činitelů. Termín „závislost“ lze definovat jako chronické, recidivující a často i progredující onemocnění, v jehož důsledku člověk touží změnit své prožívání.⁷⁴

Teorie zdůrazňuje soubor několika různých faktorů, které vznik závislosti významným způsobem ovlivňují. Jejich výčet je následující:

- psychologické – ty vedou ke vzniku a následnému vývoji závislosti v souvislosti s prožitými traumaty nejen z dětství, ale i z dospělosti, či poruchy úzkosti,
- sociální – poruchy typické v oblasti mezilidských vztahů, například v rodičovské či partnerské rovině,
- sociologické – vycházející ze sociálního statusu osoby ve společnosti nebo prostředí, ve kterém žije,

⁷² ZOUBKOVÁ, Ivana; CEJP, Martin; MAREŠOVÁ, Alena; MOULISOVÁ, Marcela; NIKL, Jaroslav a SCHEINOST, Miroslav. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2011, s. 89. ISBN 978-80-7380-312-4.

⁷³ GRIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana et al. *Kriminologie*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 377. ISBN 978-80-7598-554-5.

⁷⁴ KALINA, Kamil; ADAMEČEK, David; BARTOŠÍKOVÁ, Ivana; BAYER, David a BÉM, Pavel. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, s. 107. ISBN 80-86734-05-6.

- biologické – poruchy genetické či biologické, anebo problémy během těhotenství nebo porodu,
- morální – faktory vycházející z toho, že závislost jedince je morální prohra,
- kulturně-antropologické – odvíjí se od kulturního a historického hlediska dané společnosti.⁷⁵

Odborníci se v současné době přiklánějí k mínění, že vznik závislosti je multifaktoriální proces, v němž odlišné faktory působí společně. Nazývají jej **bio-psycho-sociální** model závislosti. Dle tohoto pojetí vzniká drogová závislost na základě několika faktorů (biologických, psychologických a vztahových), které se v průběhu vývoje jedince mezi sebou vzájemně prolínají.⁷⁶

Závislí jedinci jsou v mnoha případech ovládnáni touhou po droze tak silně, že pro její získání jsou ochotni udělat takřka cokoli. Jsou schopni lhát, okrádat a chovat se agresivně vůči komukoli, dokonce i vůči svým nejbližším.

Kuriózní trestnou činností vypovídající o tom, že z důvodu závislosti se mohou do problémů se zákonem dostat nejen závislí, ale i ostatní osoby z jejich okolí, v listopadu roku 2021 objasnili kriminalisté Územního odboru Žďár nad Sázavou ve spolupráci s příslušníky Odboru obecné kriminality Krajského ředitelství policie Kraje Vysočina. Případ byl rozpracován pod krycím názvem „Mejry“. Praktický lékař P.V. ordinující na poliklinice v okresním městě na Vysočině po dobu nejméně 8 let neoprávněně a vědomě, ačkoliv jako doktor všeobecné medicíny znal účinky daných léků, nejdříve po dobu 6 let formou fyzického předepisování papírových lékařských receptů a následně poslední 2 roky formou e-receptů, opatřil své pacientce léky (Apo-Zolpidem, Zolpidem Aurovitas, Neurol, Rivotril, Lexaurin) s celkovým obsahem nejméně 121 900 mg léčivé látky zolpidemi tartras. Dotyčná si léčiva dle těchto receptů v různých lékárnách sama vyzvedávala. Věc byla prvotně prověřována pro podezření, že jsou léky využívány k výrobě drog, nicméně v průběhu přípravného řízení bylo zjištěno, že pacientka z důvodu velmi silné závislosti léčiva sama konzumovala. Lékař uzavřel se státním zástupcem

⁷⁵ GŘIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana et al. *Kriminologie*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 375. ISBN 978-80-7598-554-5.

⁷⁶ KALINA, Kamil; ADAMEČEK, David; BARTOŠÍKOVÁ, Ivana; BAYER, David a BÉM, Pavel. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, s. 78. ISBN 80-86734-05-6.

Krajského státního zastupitelství v Brně dohodu o vině a trestu, kterou Krajský soud v Brně schválil, uznal jej vinným ze zločinu dle § 283 odst. 1, 3 písm. c) TZ a uložil mu trest odnětí svobody v trvání 3 let s podmíněným odkladem na zkušební dobu v trvání 5 roků. Zároveň byl obviněnému uložen peněžitý trest ve výši 5 000 000 Kč ⁷⁷ (viz fotografie v příloze 5).

5.2 Vymezení trestné činnosti související s drogami

V odborné literatuře se lze setkat s názorem, ke kterému dospěl Goldstein, že souvislost mezi užíváním drog a páchanou kriminalitou je možné rozdělit do 3 modelů (psychofarmatický, ekonomicko-kompulzivní, systémový).⁷⁸ Ačkoliv je logické, že tento teoretický model nemůže pojímat všechny související vztahy mezi drogami a trestnou činností, lze jej považovat jako užitečný konceptuální rámec pro jejich analýzu. Tzv. Goldsteinovo tripartitní schéma posloužilo jako předloha pro definici trestných činů souvisejících s drogami, jejichž klasifikaci vytvořila v roce 2007 EMCDDA. Výsledkem byl konceptuální model složený ze čtyř typů drogové trestné činnosti.⁷⁹

Psychofarmakologicky podmíněné trestné činy jsou takové skutky, které pachatel spáchal pod vlivem akutní intoxikace nebo v důsledku dlouhodobého užívání drog. Látky u závislých jedinců mohou vyvolávat negativní vnímání okolního světa, které se může projevit rozvíjející se paranoiou, zvyšující se podrážděností (jež může přecházet v agresivitu) nebo iracionálním pohledem na následky svého jednání. Účinky jednotlivých typů drog však nelze kategorizovat dogmaticky. V souvislosti s násilnou trestnou činností se zmiňuje především agresivita pod vlivem pervitinu v kontrastu s tím, že konopné drogy útočnost obecně spíše snižují. Pro znázornění byl vybrán případ mladého muže z Vysočiny, který ještě jako neploletý pil alkohol, užíval drogy a léky na deprese.

⁷⁷ Rozsudek Krajského soudu v Brně, sp. zn. 48 T 7/2022-752, dostupné u Krajského soudu v Brně.

⁷⁸ JELÍNEK, Jiří et al. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021, s. 418. ISBN 978-80-7502-499-2.

⁷⁹ EVROPSKÉ MONITOROVACÍ CENTRUM PRO DROGY A DROGOVOU ZÁVISLOST. *Úkol drogy: Drogy a trestná činnost – složitý vztah*. Online, PDF. Lisabon, 2007. ISSN 1725-8480. Dostupné z: http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/470/Dif16CS_84996.pdf. [citováno 2024-02-22].

Dne 5. 11. 2021 mladistvý nastoupil v Chotěboři (okr. Havlíčkův Brod) do vozidla taxislužby. V průběhu cesty bezdůvodně a bez předchozí komunikace brutálně zaútočil na řidiče, jehož se snažil opakovaně bodnout kuchyňským nožem, který krátce před útokem vytáhl z batohu. Napadenému se podařilo zastavit a z vozu utéct. Pachatel, ačkoliv nebyl držitelem řidičského oprávnění, usedl na místo řidiče a s vozidlem odjel pryč. Po ujetí celkové vzdálenosti asi 8 km nezvládl průjezd pravotočivé zatáčky, havaroval a vozidlo zůstalo mimo komunikaci na střeše. Po nehodě byl na místě zadržen hlídkou policie a následně vyzván k lékařskému vyšetření spojenému s odběrem biologického materiálu. Toxikologickým rozbořem byla u pachatele zjištěna hladina alkoholu ve výši 0,06 ‰ a koncentrace 19,4 ng/ml delta-9-trans-tetrahydrocannabinolu (THC). Soudu byl podán návrh na vazební stíhání v té době ještě mladistvého pachatele, jenž však nebyl akceptován a mladík byl stíhán na svobodě.

Tentýž pachatel dne 16. 3. 2022 (v této době již zletilý) vylákal svého známého do lesa u Chotěboře pod záminkou, že si společně zakouří marihuanu. Po předchozí slovní rozeprě na něj však zaútočil a poškozenému zasadil nejméně 11 bodných ran do oblasti levé poloviny krku a nad levou klíční kost, čímž mu způsobil smrtelná zranění.⁸⁰ U hlavního líčení pachatel své jednání sváděl na drogy: „*Nechtěl jsem to udělat, ale nakonec udělal. Neumím to vysvětlit. Odvahu mi asi dodaly drogy. Říkal jsem si, že stejně umřu, tak to udělám a napadl jsem ho. Odjel jsem autem a mezi Chotěboří a Novou Vsí jsem se chtěl zabít a narazil jsem do stromu.*“ Krajský soud v Pardubicích mu vyměřil trest ve výši 28 let odnětí svobody, leč po odvolání k Vrchnímu soudu v Praze byl trest zkrácen na 25 let ve věznici se zvýšenou ostrahou.⁸¹

Ekonomicky motivované trestné činy jsou páčány za účelem opatření prostředků na drogu. Pravidelné užívání OPL je natolik finančně náročné, že jen obtížně lze opatřit prostředky pro jejich obstarání pouze legální cestou.

⁸⁰ KRÁLOVÁ, Stanislava. *Za vraždu ze vzteku a brutální napadení taxikáře dostal mladík 28 let vězení*. Online. iDNES.cz. 12.4.2023. Dostupné z: https://www.idnes.cz/pardubice/zpravy/soud-vyjimecny-trest-vezeni-vrazda-napadeni-taxikar.A230412_074128_pardubice-zpravy_skn. [citováno 2024-02-23].

⁸¹ MARTÍNEK, Roman. *Trest za brutální vraždu kamaráda a napadení taxikáře vrchní soud snížil*. Online. denik.cz. 4.8.2023. Dostupné z: <https://havlickobrodsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/vrazda-soud-taxikar-napadeni-chotebor-trest-mladik-2023.html>. [citováno 2024-02-23].

Taková protiprávní jednání však nelze charakterizovat pouze jako kriminalitu majetkového charakteru, nýbrž i jako aktivity směřující k zisku finančních prostředků pro získání drogy (kuplířství, distribuce). Ekonomicky motivované trestné činy jsou často páčány uživateli heroinu. Velmi rychle na něm vzniká závislost, je pro něj charakteristické denní užívání (v mnoha případech aplikace drogy několikrát denně) a stabilní cena na trhu (obvykle 1 000 Kč/gram). Tito ukazatelé napovídají, že finanční náklady pro pravidelné opatřování heroinu jsou velmi vysoké. V rámci kazuistiky byl zvolen případ organizované skupiny, která operovala na celém území České republiky, ale vzhledem k věcné a místní příslušnosti věc byla prověřována a následně vyšetřována Odborem obecné kriminality Krajského ředitelství policie Kraje Vysočina.

Na začátku roku 2020 policisté na různých místech Vysočiny přijali několik na sobě nezávislých oznámení z lékárenských zařízení (např. v Jihlavě, Třešti, Žďáře nad Sázavou) o tom, že neznámá žena předkládá pravděpodobně padělaný lékařský recept a tímto způsobem se pokouší opatřit si léky Vendal retard. Na věc bylo okamžitě reagováno ze strany kriminalistů a případ byl operativně rozpracován s krycím názvem „Venda“. V průběhu prověřování bylo zjištěno, že pachatelé (2 muži a 3 ženy) jakožto členové organizované skupiny, která vzájemně spolupracovala a každý měl v hierarchii dané skupiny svůj úkol, si v průběhu let 2019 a 2020 podvodným způsobem opatřovali léky Vendal retard (obsahující účinnou látku morfin) a Durogesic (obsahující účinnou látku fentanyl). Způsob páčání byl velmi sofistikovaný. Nejdříve padělali lékařský předpis tím způsobem, že jej vyplnili na příslušné léčivo a opatřili některým podvodně opatřeným razítkem se jmény lékařů. V některé z lékáren, nejen na území Vysočiny, ale posléze i celé České republiky, lék telefonicky objednali a následně medikamenty vyzvedávali. Promyšlenost demonstruje i skutečnost, že zatímco jedna z pachatelek léčiva vyzvedávala, druhá byla na jiném místě s telefonem, jehož číslo bylo uvedeno na falešném receptu. V případě kontroly ze strany lékárníků se představovala jako lékařka a potvrzovala pravost předpisů. Další z pachatelů z takto získaných léků a za pomoci dalších chemikálií vyráběl drogu heroin, již měla skupina nejen pro svoji potřebu, ale i pro distribuci dalším odběratelům. V průběhu hlavního líčení bylo spolehlivě prokázáno, že obžalovaní

si nejméně ve 32 případech neoprávněně opatřili lék Vendal retard s celkovým obsahem 437 299,2 mg účinné látky morfin způsobilého k výrobě nejméně 238,5 g heroinu báze, přičemž podvodným jednáním způsobili poškozeným subjektům škodu v celkové výši 59 274 Kč. Toto jednání organizované skupiny bylo kvalifikováno jako zločin podle § 283 odst. 1, 2 písm. a), c) TZ a zločin podle § 209 odst. 1, 4 písm. a) TZ. Krajský soud v Brně uložil jednomu obžalovanému trest odnětí svobody podmíněně odložený a zbylým 4 pachatelům tresty odnětí svobody nepodmíněně v trvání od 2 do 5 let⁸² (viz fotografie v příloze 6).

Systémovou trestnou činnost tvoří takové skutky, které jsou spáchány rámci fungování trhů s nelegálními drogami jako součást procesu distribuce nebo užívání OPL. Typicky se jedná o trestnou činnost násilného a majetkového charakteru. Organizované skupiny podílející se na obchodu s drogami si tímto způsobem mezi sebou řeší spory týkající se porušení nastavených pravidel (např. prodej nekvalitních drog nebo neplacení dluhů).⁸³

Trestné činy porušující protidrogové právní předpisy jsou ty, které spadají zejména do kategorie protiprávního jednání specifikovaného jako PDK. Pojem byl vymezen v kapitole 1. Jedinečnost těchto skutků oproti ostatním skupinám spočívá ve skutečnosti, že OPL jsou legislativně vymezeny jako látky, jejichž nakládání a zacházení s nimi je ze strany státu zakázáno nebo přinejmenším striktně omezeno. Drogy tedy v tomto případě na rozdíl od předchozích kategorií nepředstavují motiv pro obecně kriminální chování, které by bylo protiprávní i za jiných okolností a bez ohledu na spojitost s drogami.⁸⁴

Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole práce, PDK se v omezené míře dopouští i mladiství a nezletilí. Delikvence mládeže závisí na mnoha různých aspektech. Může se jednat o genetické predispozice, nepříznivé rodinné podmínky nebo negativní prostředí sociálně vyloučených lokalit. Tyto aspekty v kombinaci s nevhodným prožíváním volného času a zaháněním pocitu nudy mohou často

⁸² Rozsudek Krajského soudu v Brně, sp. zn. 7 To 349/2021-2351, dostupné u Krajského soudu v Brně.

⁸³ JELÍNEK, Jiří et al. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021, s. 418. ISBN 978-80-7502-499-2.

⁸⁴ GŘIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana et al. *Kriminologie*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 380. ISBN 978-80-7598-554-5.

směřovat k užívání drog již v relativně nízkém věku. Často se lze setkat i se situací, kdy mladiství z důvodu poptávky mezi svými vrstevníky využijí příležitosti a začnou mezi sebou OPL distribuovat, čímž však naplní skutkovou podstatu trestného činu podle § 283 TZ a stávají se pachateli PDK.

Zajímavý případ, týkající se i mladistvého pachatele, byl v roce 2020 realizován příslušníky NPC s krycím názvem „Nanti“. Trestná činnost související s distribucí nelegálních látek v Královehradeckém a Pardubickém kraji zásadním způsobem zasahovala i do Kraje Vysočina. Mladý muž z Jablonného nad Orlicí ve velkém rozsahu prodával následným distributorům celou škálu omamných a psychotropních látek, přičemž se jednalo především o krystalickou MDMA, tablety extáze, tripy LSD a metamfetamin. Jedním z dealerů byl i mladistvý z Bystřice nad Pernštejnem (okr. Žďár nad Sázavou), jenž drogami zásoboval celý region. Na samotném rozpracování a následné realizaci včetně zadržení mladistvého se podíleli kriminalisté z Územního odboru Žďár nad Sázavou v součinnosti se Speciální jednotkou Dukovany. V průběhu trestního řízení bylo zjištěno, že dotyčný si od počátku roku 2020 po dobu více než šesti měsíců obstaral od hlavního účastníka nejméně 30 000 ks tablet extáze, 4 kg MDMA, 2 000 ks LSD tripů, 2 kg speedu a 70 g metamfetaminu, přičemž drogy následně distribuoval a přeprodoval dalším osobám na Vysočině a v Jihomoravském kraji. Celková hodnota OPL u koncových uživatelů byla odhadnuta na 8.000.000 Kč. Mladistvý uzavřel se státní zástupkyní Krajského státního zastupitelství v Brně dohodu o vině a trestu, kterou Krajský soud v Brně schválil a uznal jej vinným z provinění dle § 283 odst. 1, 3 písm. c) TZ a uložil mu trestní opatření odnětí svobody v trvání 2 let s podmíněným odkladem na zkušební dobu v trvání 3 roků.⁸⁵ Dostatečné poučení to zřejmě pro dotyčného nebylo a v současné době je za opětovnou drogovou trestnou činnost ve výkonu trestu odnětí svobody (viz fotografie v příloze 7).

Výše uvedené klasifikace trestných činů souvisejících s drogami poskytují ucelený náhled na vztah mezi užíváním OPL a kriminalitou. Nicméně drogová trestná činnost zahrnuje širokou škálu jednání, které je možné zařadit pod více kategorií,

⁸⁵ Rozsudek Krajského soudu v Brně, sp. zn. 2 Tm 6/2021-887, dostupné u Krajského soudu v Brně.

např. pachatel, který se dopustí krádeže za účelem obstarání si finančních prostředků pro nákup drogy a v době páchaní skutku je pod jejím vlivem.

Pachatelé drogové trestné činnosti v některých případech mohou negativním způsobem ovlivnit život osob, které se na kriminalitě nijak nepodílejí. V centru obce Křižanov na Žďársku byla v roce 2016 v objektu bývalé masny objevena nelegální laboratoř na výrobu pervitinu. Již po realizaci se hovořilo o tom, že nejen samotná nemovitost, ale i půda a studny v okolí jsou zamořeny toxickými látkami. Situace tehdy eskalovala až k polemice, zda Kraj Vysočina měl, nebo neměl v místě vyhlásit stav nebezpečí. Dle tehdejšího ředitele krajského úřadu Zdeňka Kadlece pro to nebyly naplněny všechny zákonné důvody, jiného názoru však bylo Ministerstvo životního prostředí a věc komentovalo výrokem, že krajský úřad mohl v lokalitě vyhlásit krizový stav a na jeho řešení by měl mít dokonce v rozpočtu vyhrazené prostředky. Případ se dotknul všech obyvatel nemovitostí v těsné blízkosti. Přestali užívat vodu ze studní a konzumovat cokoli z zahrad, co takovou vodou zalévají. Kontrolní rozbory totiž odhalily, že 13 z 18 kontrolovaných studní bylo kontaminováno.⁸⁶

Negativní dopady byly zaznamenány i více než 7 let po odhalení trestné činnosti. Obec si v roce 2023 nechala udělat nový laboratorní průzkum, ze kterého bylo zjištěno stálé znečištění vody ve spodních studnách. Ta trvale neodpovídala standardům pitné vody a nebyla vhodná ani k zalévání, ačkoliv již dávno k nové kontaminaci nedocházelo. Situace se stala natolik závažnou, že obec bude muset provést sanaci lokality, jež se bude pohybovat v řádu milionů korun. Jelikož však z obecního rozpočtu není městyš schopen věc financovat, zastupitelé musí žádat o dotaci. Nelegální výroba pervitinu tedy měla zásadní dopad na obyvatele Křižanova na dlouhé období a dle předpokladů je pravděpodobné, že absolutní vyčištění vody bude trvat následujících 5 let.⁸⁷

⁸⁶ BÁRTA, Jiří. *Křižanov zamořila varna i kovovýroba. Lidé nesmí používat ani zahrady*. Online. iDNES.cz. 14.11.2016. Dostupné z: https://www.idnes.cz/jihlava/zpravy/varna-pervitinu-a-kovovyroba-zamorily-krizanov.A161114_2285976_jihlava-zpravy_mv. [citováno 2024-02-24].

⁸⁷ KAŠPÁREK, Jiří. *Vyčistit vodu od chemikálií z varny drog potrvá v Křižanově minimálně pět let*. Online. Žďárský deník. 27.11.2023. Dostupné z: https://zdarsky.denik.cz/zpravy_region/varna-drog-krizanov-chemikalie-voda-studna-20231126.html. [citováno 2024-02-24].

6 Kontrola drogové kriminality

Protidrogovou politiku lze chápat jako soubor preventivních, vzdělávacích, léčebných, sociálních, kontrolních a jiných opatření. Je koordinována nejen na úrovni národní, ale také krajské či místní. Na vládní úrovni se bojem proti drogové kriminalitě zabývá Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky (RVKPP). K jejím hlavním úkolům patří vytváření národní strategie protidrogové politiky a koordinace aktivit na meziresortní a mezioborové úrovni. Primární úlohou kontroly je ochrana společnosti před negativními důsledky užívání drog. Hlavními strategiemi jsou snižování nabídky a snižování poptávky. První uvedená souvisí především s represivními opatřeními směřujícími k omezení výroby a distribuce drog. Druhá je zaměřena na potencionální či skutečné uživatele a směřuje za pomoci preventivních a léčebných opatření ke snížení konzumace drog.⁸⁸

Na krajské úrovni je protidrogová politika realizována v samostatné působnosti. Nemá žádné „podřízené“ subjekty, díky nimž by kraj prosadil konkrétní postupy, přístupy či cíle. Všechny spolupracující subjekty jsou rovnoprávní partneři.⁸⁹

6.1 Současný koncept protidrogové politiky kraje

Drogová problematika na Vysočině je v současné době řešena v koncepčním dokumentu, na kterém participovali odborníci z oblasti protidrogové prevence v regionu. Nazývá se Strategie protidrogové politiky Kraje Vysočina na období 2021-2025. Vychází z Protidrogové strategie Evropské unie na období 2013-2020 a Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2027 a navazuje na Strategii protidrogové politiky Kraje Vysočina na období 2016-2020.⁹⁰

⁸⁸ GŘIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana et al. *Kriminologie*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 385-386. ISBN 978-80-7598-554-5.

⁸⁹ NERUD, Marek; KIŠŠOVÁ, Lucia; DÁREK, Daniel; MRAVČÍK, Viktor a GROHMANNOVÁ, Kateřina. *Realizace protidrogové politiky v krajích a obcích a její koordinace. Metodické doporučení*. Online. Praha: Úřad vlády České republiky, 2016, s. 31. ISBN 978-80-7440-150-3. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/publikace/protidrogova-politika/realizace-protidrogove-politiky-v-krajich-a-jeji-koordinace/>. [citováno 2024-02-25].

⁹⁰ KRAJ VYSOČINA. *Strategie protidrogové politiky Kraje Vysočina na období 2021-2025*. Online. Jihlava, 2021, s. 4. Dostupné z: https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4110519. [citováno 2024-02-25].

Užívání nelegálních návykových látek je společností vnímáno jako závažný problém, jehož dopady lze ve velmi negativní formě registrovat u nejohroženější části populace, a sice u dospívajících. Na tuto skutečnost samozřejmě reaguje i protidrogová politika, a proto se k jejím hlavním cílům řadí zejména snížení míry nejen experimentálního, ale i problémového užívání drog, dále snížení rizik spojených s užíváním drog a v neposlední řadě snížení dostupnosti drog především pro mladé lidi.

Protidrogová strategie kraje je tvořena čtyřmi základními pilíři – primární prevence, léčba a resocializace, snižování rizik a koordinovaný postup. Tento koncept vychází z Národní strategie protidrogové politiky, kterou koordinuje RVKPP.⁹¹

Primární prevencí se rozumí aktivity směřující k zabránění užívání drog, případně oddálení prvního kontaktu s drogou do vyššího věku. Oblast zájmu je soustředěna (nejen) na dětskou a dospívající populaci, která do styku s drogami ještě nepřišla nebo se pohybuje v rizikovém prostředí.⁹² Hlavním cílem je objektivně informovat o nepříznivých důsledcích užívání drog a vytvářet povědomí o službách poskytujících pomoc. Specifické programy primární prevence se nezaměřují pouze na užívání návykových látek, ale i na další hrozby rizikového chování, např. rasismus, xenofobie, týrání či zneužívání dětí anebo riziko onemocnění HIV/AIDS. Za tímto účelem je v dětech nutné posilovat sociální a komunikační schopnosti ve skupině, učit je, jakým způsobem zvládat konfliktní situace a motivovat je ke zdravému způsobu života.

V regionu poskytuje programy primární prevence 6 certifikovaných poskytovatelů, jejichž činnost je ze strany kraje každoročně dotována. Ačkoliv se na Vysočině nachází 5 bývalých okresů, subjekty mají sídlo pouze ve 3 z nich. V Jihlavě se jedná o Centrum primární prevence Vrakbar, v Třebíči Primární prevence a Střed, z.ú., v okrese Žďár nad Sázavou Centrum prevence Oblastní charity a Kolping, obě se sídlem ve stejnojmenném městě a nakonec

⁹¹ RADA VLÁDY PRO KOORDINACI PROTIDROGOVÉ POLITIKY. *Národní strategie protidrogové politiky na období 2010-2018*. Online, PDF. Praha: Úřad vlády České republiky, 2011, s. 14. ISBN 978-80-7440-045-2. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/dokumenty/narodni-strategie/nspp_2010-2018_v02.pdf. [citováno 2024-02-25].

⁹² STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. *Jak předcházet užívání drog?* Online. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2024. ISSN 2695-0340. Dostupné z <https://www.nzip.cz/clanek/249-jak-predchazet-uzivani-drog>. [citováno 2024-02-25].

Portimo – centrum prevence CéPéčko v Novém Městě na Moravě.⁹³ Do zbylých dvou okresů (Havlíčkův Brod a Pelhřimov) musí tito poskytovatelé dojíždět, což se však díky vzájemné koordinaci a spolupráci daří zajistit. Ideální by pochopitelně bylo, aby v každém okrese nejméně jedno centrum primární prevence bylo zřízeno, nicméně vše je ovlivněno finanční stránkou věci. Jedná se o dlouhodobý problém, který by však mohl negativně ovlivnit budoucí realizované programy, na což krajská protidrogová koordinátorka Monika Havelková upozorňovala v roce 2021: *„I přes pravidelné financování ze strany kraje se tyto služby drží na hranici existence. Z důvodu výše zmíněného nedostatku finančních prostředků si poskytovatelé nemohou dovolit zaměstnat lektory programů primární prevence na plný úvazek, ani na dobu neurčitou. Zaměstnání na částečné úvazky nebo na dohody o provedení práce zapříčinilo fluktuaci zaměstnanců a služby tak přicházejí o kvalifikované odborníky, kteří odcházejí za stabilnějším zaměstnáním.“*⁹⁴

Tuto skutečnost lze pozorovat i u celkového množství vynaložených prostředků na programy primární prevence rizikového chování, které jsou zacíleny nejen na žáky ve školách, ale i jejich rodiče a učitelský sbor. Uskutečňují je právě výše vyjmenovaní poskytovatelé primární prevence v kraji a jsou dotovány z dotačního programu „Fond Vysočina“. V roce 2016 byla subjektům pro tyto účely vyplacena částka ve výši 3 940 800 Kč. O pět let později však bylo uvolněno téměř o polovinu méně prostředků, jednalo se o 2 200 000 Kč. Lze však konstatovat, že poskytovatelé se dokázali se snížením dotačních prostředků plnohodnotně vyrovnat, což dokazuje fakt, že zatímco v prvním sledovaném období (2016) bylo uskutečněno 241 pro 4 700 žáků a studentů, v druhém období (2021), ačkoliv byla rapidně ponížena dotovaná suma, bylo uspořádáno 596 programů za účasti téměř 9 500 dětí.⁹⁵

⁹³ KRAJ VYSOČINA. *Strategie protidrogové politiky Kraje Vysočina na období 2021-2025*. Online. Jihlava, 2021, s. 4. Dostupné z: https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4110519. [citováno 2024-02-25].

⁹⁴ KRAJ VYSOČINA. *Výroční zpráva o realizaci politiky v oblasti závislostí v kraji za rok 2020*. Online. Jihlava, 2021, s. 25. Dostupné z: https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4108547. [citováno 2024-02-25].

⁹⁵ KRAJ VYSOČINA. *Výroční zpráva o realizaci politiky v oblasti závislostí v kraji za rok 2021*. Online. Jihlava, 2022, s. 25. Dostupné z: https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4113858. [citováno 2024-02-27].

Léčba a resocializace zahrnuje možnosti služeb, které mohou využívat uživatelé drog, kteří se rozhodli pro život bez nich. Léčbu lze chápat jako odbornou, cílenou a strukturovanou práci s pacientem či klientem, která se zaměřuje na somatická a psychická poškození. Oproti tomu resocializací se rozumí opětovné začlenění jedince zpět do společnosti, což je umožněno zejména získáním potřebných sociálních znalostí a dovedností. K resocializaci napomáhá řada forem – od pracovní terapie po chráněné dílny, od výuky sociálních dovedností po rekvalifikační programy apod.⁹⁶

Cílem Kraje Vysočina je zabezpečení sítě služeb pro léčbu a resocializaci uživatelů drog, kteří projevují snahu o skoncování se svou závislostí a chtějí se vrátit k normálnímu způsobu života. V regionu je celkem 13 zařízení poskytujících služby v oblasti léčby a resocializace. Jsou to psychiatrické nemocnice v Jihlavě a Havlíčkově Brodě a psychiatrická léčebna v Jemnici. Ambulantní programy pro léčbu závislostí jsou nabízeny v Jihlavě, Třebíči i Žďáře nad Sázavou.

Specifickým zařízením je zejména Terapeutická komunita Sejřek, které je jediným obdobným v regionu. Nachází se na bývalém statku ve stejnojmenné obci na hranici Kraje Vysočina a Jihomoravského kraje. Je zde nabízen terapeutický pobytový program pro osoby závislé na návykových látkách, které se zároveň potýkají i s jiným duševním onemocněním (psychotická onemocnění, schizofrenie, deprese, bipolární afektivní porucha nebo silné úzkostné stavy). Léčba trvá v délce 8-13 měsíců. Zde poskytované sociální služby jsou financovány z přidělených prostředků MPSV v rámci dotačního řízení MPSV v programu B. Na spolufinancování se podílí i Kraj Vysočina, přičemž v letech 2019, 2021 a 2022 se jednalo vždy o 1 400 000 Kč a v roce 2020 dokonce o 1 500 000 Kč. Větší finanční podpoře ze strany kraje se na Vysočině dostává pouze léčebně pro alkoholiky v Nových Syrovicích.⁹⁷

⁹⁶ KRAJ VYSOČINA. *Strategie protidrogové politiky Kraje Vysočina na období 2021-2025*. Online. Jihlava, 2021, s. 28. Dostupné z: https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4110519. [citováno 2024-02-27].

⁹⁷ KRAJ VYSOČINA. *Výroční zpráva o realizaci politiky v oblasti závislostí v kraji za rok 2019-2022*. Online. Jihlava, 2020-2023. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/strategicke-dokumenty-kraje/ds-302531>. [citováno 2024-02-27].

Snižováním rizik (škod) se rozumí aktivity, které vedou ke snižování zdravotních a sociálních rizik u uživatelů drog, kteří se prozatím pro život bez nich nerozhodli. Tato forma je často nazývána anglickým názvem „harm reduction“ (HR). Tento přístup k uživatelům drog se snaží minimalizovat či alespoň omezit zdravotní riziko spojené se sdílením injekčních stříkaček při aplikaci drog nebo nechráněným pohlavním stykem. V rámci HR tedy dochází k výměně použitého injekčního náčiní za sterilní, distribuci kondomů, poskytování spolehlivých informací nebo substitučních programů. Model HR lze však považovat přinejmenším za kontroverzní. Zastánci tvrdí, že díky těmto postupům lze zachránit mnoho životů, zatímco odpůrci argumentují názorem, že takový přístup sám o sobě škody a rizika spíše působí.⁹⁸

V Kraji Vysočina působí 3 kontaktní a poradenská centra, která se snižováním rizik zabývají. K-centrum U Větrníku v Jihlavě (spádovost i do okresu Pelhřimov), K-centrum Noe v Třebíči a K-centrum Kolping ve Žďáře nad Sázavou (spádovost i do okresu Havlíčkův Brod). Jedná se o nízkoprahová zařízení, která poskytují ambulantní i terénní služby uživatelům návykových látek. Klientům umožňují využívat zázemí související s možností provedení osobní hygieny, vyprání znečištěného oblečení, osobní poradenství, ale i potravinový servis.

Analýzou dostupné krajské výroční zprávy z roku 2021 bylo zjištěno, že více než tři čtvrtiny všech klientů kontaktních center jsou uživatelé drog. Evidováno bylo 698 klientů, přičemž 545 z nich byli drogově závislí (78 % viz graf v příloze 8). Počet návštěv, při kterých došlo k interakci (např. formou poskytnutí služby nebo poradenství) mezi klientem a pracovníkem programu, dosáhl 11 597. Z toho 3 130 z nich bylo pouze za účelem výměny (případně jen odevzdání či výdeje) injekčních jehel.⁹⁹

Značné rozdíly lze zaznamenat v rozpočtových výdajích kraje směřujících k zajištění provozu jednotlivých center. Zatímco v roce 2021 K-centrum v Jihlavě

⁹⁸ KALINA, Kamil; ADAMEČEK, David; BARTOŠÍKOVÁ, Ivana; BAYER, David a BÉM, Pavel. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, s. 19. ISBN 80-86734-05-6.

⁹⁹ KRAJ VYSOČINA. *Výroční zpráva o realizaci politiky v oblasti závislosti v kraji za rok 2021*. Online. Jihlava, 2022, s. 25. Dostupné z: https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4113858. [citováno 2024-02-27].

inkasovalo od kraje částku 1 040 000 Kč, zbylá dvě K–centra v Třebíči a Žďáře nad Sázavou se musela spokojit s o poznání nižší sumou – 307 000 Kč v prvním případě a 173 000 Kč v druhém.

Výrazným tempem narůstá celkový počet vydaných injekčních stříkaček klientům kontaktních center. V roce 2019 se jednalo o 121 418, v následujícím to již bylo o více než 30 000 více a v roce 2021 se vydalo dokonce více než 184 000 stříkaček. Zajímavostí je fakt, že 83 923 z nich bylo vydáno v Třebíči. Na Jihlavu a Žďár nad Sázavou tedy připadá zbylých 100 000 vydaných stříkaček. Nepoměr je značný, nicméně komparace s ostatními roky ukazuje, že se jednalo o výjimku. V letech 2019 i 2020 byl největší počet zaznamenán v Jihlavě¹⁰⁰ (viz graf v příloze 9).

Koordinovaný postup má za úkol zajistit spolupráci všech subjektů participujících na protidrogové politice v kraji. Na krajské úrovni koordinaci zajišťuje krajský protidrogový koordinátor. Ten je začleněn v odboru sociálních věcí na krajském úřadě. Jeho úkolem je průběžně vyhodnocovat a kontrolovat, zda dochází k plnění strategie vyplývající ze strategie krajské protidrogové politiky. Na celostátní úrovni spolupracuje s RVKPP, na krajské potom s krajským koordinátorem primární prevence při odboru školství, mládeže a sportu, anebo s klíčovými institucemi v kraji (obce, NNS, PMS KHS, Policie ČR).

Na protidrogové politice v kraji se dále podílí i Komise sociální a pro oblast protidrogové politiky Rady Kraje Vysočina, jež je sestavená ze 14 členů. Pětkrát do roka jsou pořádána zasedání, na která jsou zváni i hosté podílející se na sociální politice v kraji, a projednávají se aktuální témata týkající se zájmové oblasti. V jednotlivých obcích s rozšířenou působností působí místní protidrogoví koordinátoři, kteří spolupracují s kontaktními centry ve svém teritoriu a napomáhají při uskutečňování veškerých činností obce v oblasti protidrogové politiky.¹⁰¹

¹⁰⁰ KRAJ VYSOČINA. *Výroční zprávy o realizaci politiky v oblasti závislosti v kraji za rok 2019-2022*. Online. Jihlava, 2020-2023. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/strategicke-dokumenty-kraje/ds-302531>. [citováno 2024-02-29].

¹⁰¹ KRAJ VYSOČINA. *Strategie protidrogové politiky Kraje Vysočina na období 2021-2025*. Online. Jihlava, 2021, s. 31. Dostupné z: https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4110519. [citováno 2024-02-29].

Závěr

Uvedená práce byla zaměřena na drogovou kriminalitu v Kraji Vysočina. Cílem bylo čtenáři poskytnout komplexní náhled na tuto problematiku v regionu. Pro detailnější seznámení s daným tématem byla v úvodu vymezena základní terminologie týkající se návykových látek. Zmíněna byla i léčiva, jelikož s nimi spojenou závislost lze považovat za významný problém dnešní společnosti. Odborníci odhadují, že v české populaci je až 1 000 000 osob závislých na medikamentech. Tato problematika není dostatečně prozkoumána a jistě by mohla být samostatným tématem ke zpracování. Dále byla rozčleněna drogová kriminalita na primární a sekundární a definovány nejčastěji užívané drogy v regionu.

Za účelem komplexního náhledu na věc byl stručně charakterizován Kraj Vysočina. Jedná se o specifický region, který se vyznačuje relativně nízkým počtem celkové registrované kriminality včetně té drogové. Důvody, proč tomu tak je, lze najít v rozmístění obyvatelstva. Ačkoliv se jedná rozlohou o pátý největší kraj v České republice, hustotou osídlení je naopak druhý nejmenší. Vysoká míra kriminality je příznačná hlavně pro větší krajské metropole jako Praha, Brno, Ostrava nebo Plzeň, kde je vyšší míra anonymity a přítomný počet obyvatel během dne značně proměnlivý. Vysočina taková velká města postrádá a je charakteristická velkým počtem malých obcí, ve kterých se lidé znají. Nezanedbatelný vliv na nízkou kriminalitu má i malý počet tzv. sociálně vyloučených lokalit. Je obtížné predikovat budoucí vývoj, nicméně nejsou indicie, že by mělo v regionu dojít k prudkému nárůstu kriminality a pravděpodobně i v následujících letech bude množství trestné činnosti relativně ustálené.

Užívání drog, ač se jedná o jev nekriminalizovaný, lze považovat za negativní fenomén, který je s kriminalitou v úzké souvislosti. Sekundární drogová kriminalita je toho jasným důkazem. Jedinci často páchají trestnou činností pod vlivem drogy nebo za účelem jejího opatření. Z toho důvodu je v kapitole o drogové epidemiologii věnován dostatečný prostor uživatelům drog včetně mládeže. Zjistit přesný počet takových osob je nemožné, z toho důvodu jsou statistiky tvořeny odhady a průzkumy. Studium bylo zjištěno, že v roce 2022 v regionu

rapidně vzrostl počet lidí užívajících drogy rizikově. Je otázkou, zda tento vzesupný trend bude pokračovat i v následujících letech, nicméně pokud by tomu tak bylo, příslušné orgány by na to měly reagovat ve strategickém dokumentu krajské protidrogové politiky. Naopak pozitivně lze nahlížet na skutečnost, že za posledních 5 let nebylo ze strany KHS hlášeno žádné úmrtí související s předávkováním drogami, ačkoliv tímto způsobem v České republice ročně 40-60 osob zemře.

Analýzou dostupných dat týkajících se stavu primární drogové kriminality bylo zjištěno, že Kraj Vysočina v roce 2022 registroval nejméně trestných činů ze všech regionů. Dle názoru kriminalistů zabývajících se v kraji problematikou drogového charakteru tento trend souvisí se skutečností, že relativně vysoký počet pachatelů, kteří byli v minulých letech stíháni, se v současnosti nachází ve výkonu trestu odnětí svobody. Tyto osoby se však pravděpodobně budou do regionu po propuštění vracet a je otázkou analýzy statistik let budoucích, zda bude stav drogové kriminality opětovně vzrůstat. Recidiva pachatelů této trestné činnosti je značná. Jejich opakovaná delikvence patrně bude sofistikovanější a konspirativnější a tím pádem pro kriminalisty složitější její odhalení. Důležitou úlohu plní i státní zastupitelství a soudy. Je v zájmu celé společnosti, aby drogové delikty byly adekvátně trestány. O tom, zda tomu tak skutečně je, by se dalo zdoluhavě diskutovat. Rozpracování analýzy ukládaných trestů nebo komparace sankcí se sousedním Slovenskem, jehož legislativa je v tomto ohledu přísnější, by jistě bylo zajímavé nejen pro širokou veřejnost, ale i pro zákonodárce.

Statistické vykazování sekundární drogové kriminality je i nadále značně problematické. Policie se však v současné době pokouší nastavit jednotná kritéria a zpracovatelé spisů v ETR musí prostřednictvím formuláře „Hlášení SDK“ evidovat zjištěné skutečnosti, jež jsou poté zahrnovány do systému Statistiky kriminality ČR. Je otázkou dalších let, jak tato dokumentace ovlivní výsledné statistiky této problematiky. Důležitým aspektem relevance údajů bude zejména pečlivé vyplňování ze strany policistů. V práci byla využita data zaznamenaná v ESSK, kde však bylo možné vyhodnotit pouze skutky spáchané pod vlivem drog. I tak bylo alespoň částečně možné vytvořit si představu o tomto druhu kriminality.

V další části práce se autor zaměřil na souvislosti mezi užíváním drog a kriminálním chováním. Součástí je i popis několika případových studií souvisejících s drogovou trestnou činností v regionu. Ty mohou čtenáři pomoci dokreslit situaci zkoumané problematiky. Kazuistika spojená s nelegální výrobou pervitinu nebyla z důvodu její dostatečné medializace zvolena záměrně. Vybrány tedy byly méně obvyklé, avšak v mnoha aspektech zajímavé případy.

Problém protidrogové kontroly tkví v nedostatečné síti kontaktních center. Pelhřimov a Havlíčkův Brod jimi nedisponují, a proto zde musí vypomáhat pracovníci center z okolních okresních měst. Jak bylo naznačeno v příslušné kapitole, velkou roli představují finance. V této nelehké době, kdy jsou přijímána ekonomická opatření, není jednoduché uvolnit finanční prostředky pro vznik nových center. V roce 2023 došlo ke změně krajského protidrogového koordinátora a toto téma by mělo patřit k těm klíčovým, na které by se měl v nové funkci zaměřit. Naopak jako velké pozitivum krajské protidrogové politiky lze hodnotit programy primární prevence rizikového chování, které jsou zacíleny na tu nejohroženější skupinu – žáky ve školách. Analýzou dostupných výročních zpráv bylo zjištěno, že vysokým tempem každoročně vzrůstá počet uspořádaných programů v oblasti primární prevence pro žáky a studenty školních zařízení v kraji.

Právě programy zaměřené na děti a mládež je nutné považovat v protidrogové politice jako prioritní. Rodina a škola děti zásadním způsobem ovlivňují, a proto je důležité je již od mala učit, co je správné, co není a utvářet tak jejich osobnost. Negativní dopady užívání drog by jim měly být známy již od útlého věku. Ačkoliv na ně v jejich cestě životem bude čekat spousta nástrah, za pomoci adekvátních preventivních opatření budou připraveny se jim co nejzdatněji vyhýbat.

Seznam použité literatury

Monografie

GŘIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana et al. *Kriminologie*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

JELÍNEK, Jiří et al. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-499-2.

KALINA, Kamil; ADAMEČEK, David; BARTOŠÍKOVÁ, Ivana; BAYER, David a BÉM, Pavel. *Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-05-6.

KUBÁNEK, Vladimír a POLÍVKA, Lubomír. *Drogy a jejich účinky na lidský organismus*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2010. ISBN 978-80-7251-319-2.

ROUBALOVÁ, Michaela; GROHMANNOVÁ, Kateřina; TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a ZEMAN, Petr. *Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. ISBN 978-7338-180-6.

STRAUS, Jiří; VIKTORYOVÁ, Jana; PALAREC, Ján a STACH, Jan. *Metodika vyšetřování drogové kriminality*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2006. ISBN 80-7251-219-6.

ŠMERDA, Radek. *Trestněprávní úprava drogové kriminality*. Praha: Národní protidrogová centrála, Mimořádné číslo bulletinu NPC, 2007. ISSN 1211-8834

ŠTABLOVÁ, Renata; BREJCHA, Břetislav et al. *Drogy – vybrané kapitoly*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. ISBN 80-7251-186-6.

ŠTABLOVÁ, Renata; BREJCHA, Břetislav et al. *Návykové látky a současnost*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2006. ISBN 80-7251-224-2.

TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana a ZEMAN, Petr. *Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-101-1.

ZÁBRANSKÝ, Tomáš. *Drogová epidemiologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0709-4.

ZEMAN, Petr; ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana. *Drogová kriminalita a trestní zákoník*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-151-6.

ZOUBKOVÁ, Ivana; CEJP, Martin; MAREŠOVÁ, Alena; MOULISOVÁ, Marcela; NIKL, Jaroslav a SCHEINOST, Miroslav. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2011. ISBN 978-80-7380-312-4.

Zákonná úprava

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění.

Zákon č. 167/1998 Sb., *o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů* v posledním znění.

Nařízení vlády č. 463/2014 Sb., *o seznamech návykových látek* v posledním znění.

Nařízení vlády č. 458/2013 Sb., *o seznamu výchozích a pomocných látek a jejich ročních množstevních limitech* v posledním znění.

Webové stránky a internetové zdroje

BÁRTA, Jiří. *Křížanov zamořila varna i kovovýroba. Lidé nesmí používat ani zahrady*. Online. iDNES.cz. 14.11.2016. Dostupné z: https://www.idnes.cz/jihlava/zpravy/varna-pervitinu-a-kovovyroba-zamorily-krizanov.A161114_2285976_jihlava-zpravy_mv. [citováno 2024-02-24].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Bilance počtu obyvatel ve městech Kraje Vysočina v 1. až 4. čtvrtletí 2022*. Online. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11268/17848037/bilance_mesta_2022.pdf/10f406c8-b41c-4696-8c50-67dde5bf1d8b?version=1.1. [citováno 2023-12-08].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Historie krajského zřízení sahá hluboko do minulosti*. Online. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xj/historie-krajskeho-zrizeni-saha-hluboko-do-minulosti>. [citováno 2023-12-08].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Nejnovější údaje o kraji*. Online. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xj>. [citováno 2023-12-08].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Průměrná hrubá měsíční mzda – mezikrajské srovnání*. Online. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=MZD07&z=T&f=TABULKA&filtr=G%7EF_M%7ET_Z%7EF_R%7EF_P%7E_S%7E_null_null_&katalog=30852&c=v3~8__RP2022. [citováno 2023-12-08]

EVROPSKÉ MONITOROVACÍ CENTRUM PRO DROGY A DROGOVOU ZÁVISLOST. *Úkol drogy: Drogy a trestná činnost – složitý vztah*. Online, PDF. Lisabon, 2007. ISSN 1725-8480. Dostupné z:

http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/470/Dif16CS_84996.pdf. [citováno 2024-02-22].

HOBSTOVÁ, Jiřina. *Drogová závislost a infekční nemoci*. 2010. Online, PDF. Dostupné z: <https://www.medicinapropraxi.cz/pdfs/med/2010/08/05.pdf>. [citováno 2024-01-29].

CHOMYNOVÁ, Pavla; GROHMANNOVÁ, Kateřina; DVOŘÁKOVÁ, Zuzana; ORLÍKOVÁ, Barbora; ČERNÍKOVÁ, Tereza et al. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2022*. Online, PDF. Praha: Úřad vlády České republiky, 2022. ISBN 978-80-7440-306-4. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33774/1171/Zprava_o_nelegalnich_drogach_2022_fin03_re_v20230209.pdf. [citováno 2024-01-29].

CHOMYNOVÁ, Pavla; GROHMANNOVÁ, Kateřina; DVOŘÁKOVÁ, Zuzana; ORLÍKOVÁ, Barbora; ČERNÍKOVÁ, Tereza et al. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2023*. Online, PDF. Praha: Úřad vlády České republiky, 2023. ISBN 978-80-7440-323-1. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33917/1244/Zpr%C3%A1va%20o%20neleg%C3%A1ln%C3%ADch%20drog%C3%A1ch%20v%20%C4%8CR%202023_fin.pdf. [citováno 2024-01-29].

EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND V ČR *Výskyt sociálně vyloučených lokalit v jednotlivých krajích*. Online. Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/www/index9ba9.html?page=3>. [citováno 2024-01-25].

KAŠPÁREK, Jiří. *Vyčistit vodu od chemikálií z varny drog potrvá v Křižanově minimálně pět let*. Online. Žďárský deník. 27. 11. 2023. Dostupné z: https://zdarsky.denik.cz/zpravy_region/varna-drog-krizanov-chemikalie-voda-studna-20231126.html. [citováno 2024-02-24].

KRAJ VYSOČINA. *Koncepce prevence kriminality Kraje Vysočina na léta 2023-2027*. Online. Dostupné z: https://archiv.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4117034. [citováno 2024-01-25].

KRAJ VYSOČINA. *Strategie protidrogové politiky Kraje Vysočina na období 2021-2025*. Online. Jihlava, 2021. Dostupné z: https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4110519. [citováno 2024-02-25].

KRAJ VYSOČINA. *Výroční zprávy o realizaci politiky v oblasti závislostí v kraji 2019-2022*. Online. Jihlava, 2020-2023. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/strategicke%2Ddokumenty%2Dkraje/ds-302531/p1=122219>. [citováno 2024-01-29].

KRAJ VYSOČINA. *Výroční zpráva o realizaci protidrogové politiky v kraji za rok 2019*. Online. Dostupné z: <https://www.kr->

vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4104725.
[citováno 2024-01-29].

KRAJ VYSOČINA. *Výroční zpráva o realizaci politiky v oblasti závislostí v kraji za rok 2021*. Online. Jihlava, 2022. Dostupné z: https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4113858.
[citováno 2024-02-27].

KRÁLOVÁ, Stanislava. *Za vraždu ze vzteku a brutální napadení taxikáře dostal mladík 28 let vězení*. Online. iDNES.cz. 12. 4. 2023. Dostupné z: https://www.idnes.cz/pardubice/zpravy/soud-vyjimecnny-trest-vezeni-vrazda-napadeni-taxikar.A230412_074128_pardubice-zpravy_skn.
[citováno 2024-02-23].

MARTÍNEK, Roman. *Trest za brutální vraždu kamaráda a napadení taxikáře vrchní soud snížil*. Online. denik.cz. 4. 8. 2023. Dostupné z: <https://havlickobrodsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/vrazda-soud-taxikar-napadeni-chotebor-trest-mladik-2023.html>. [citováno 2024-02-23].

MÍSTO PRO ŽIVOT. *Kde se nejlépe žije? V hlavním městě Praze, Královéhradeckém kraji a Kraji Vysočina*. Online. Dostupné z: <https://www.dropbox.com/s/lvuhwrlucxrikj8/M%C3%ADsto%20pro%20C5%BEi%202023%2C%20na%20web.docx?dl=0>. [citováno 2024-01-25].

MRAVČÍK, Viktor; CHOMYNOVÁ, Pavla; GROHMANNOVÁ, Kateřina; JANÍKOVÁ, Barbora; ČERNÍKOVÁ, Tereza et al. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2018*. Online. Praha: Úřad vlády České republiky, 2019. ISBN 978-80-7440-237-1. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/publikace/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-o-stavu-ve-vecech-drog-v-ceske-republice-v-roce-2018/>. [citováno 2024-01-29].

MRAVČÍK, Viktor; CHOMYNOVÁ, Pavla; GROHMANNOVÁ, Kateřina; JANÍKOVÁ, Barbora; ČERNÍKOVÁ, Tereza et al. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2021*. Online, PDF. Praha: Úřad vlády České republiky, 2021. ISBN 978-80-7440-274-6. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33591/1140/Zprava_o_nelegalnich_drogach_v_CR_2021_fin.pdf. [citováno 2024-01-29].

NÁRODNÍ PROTIDROGOVÁ CENTRÁLA SKPV PČR. *Výroční zprávy 2012-2022*. Online. Praha, Ministerstvo vnitra. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpravy-annual-reports-jahresbericht.aspx>.
[citováno 2024-02-02]

NÁRODNÍ PROTIDROGOVÁ CENTRÁLA SKPV PČR. *Výroční zpráva 2022*. Online. Praha: Ministerstvo vnitra, 2023. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-narodni-protidrogove-centraly-za-rok-2022.aspx>. [citováno 2023-12-07].

NERUD, Marek; KIŠŠOVÁ, Lucia; DÁREK, Daniel; MRAVČÍK, Viktor a GROHMANNOVÁ, Kateřina. *Realizace protidrogové politiky v krajích a obcích a její koordinace. Metodické doporučení*. Online. Praha: Úřad vlády České republiky, 2016. ISBN 978-80-7440-150-3. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/publikace/protidrogova-politika/realizace-protidrogove-politiky-v-krajich-a-jeji-koordinace/>. [citováno 2024-02-25].

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Kratom: Bezpečný přírodní stimulant nebo nebezpečná droga?* Online. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kratom-bezpecny-prirodni-stimulant-nebo-nebezpecna-droga.aspx>. [citováno 2024-01-29].

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY – KŘP KRAJE VYSOČINA. *Vývoj kriminality na Vysočině v roce 2023*. Online. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-kriminality-na-vysocine-v-roce-2023.aspx>. [citováno 2024-01-25].

RADA VLÁDY PRO KOORDINACI PROTIDROGOVÉ POLITIKY. *Národní strategie protidrogové politiky na období 2010-2018*. Online, PDF. Praha: Úřad vlády České republiky, 2011. ISBN 978-80-7440-045-2. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/dokumenty/narodni-strategie/nspp_2010-2018_v02.pdf. [citováno 2024-02-25].

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. *Jak předcházet užívání drog?* Online. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2024. ISSN 2695-0340. Dostupné z <https://www.nzip.cz/clanek/249-jak-predchazet-uzivani-drog>. [citováno 2024-02-25].

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. *Konopné drogy, marihuana, hašiš*. Online. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2023. ISSN 2695-0340. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/304-konopne-drogy-marihuana-hasis>. [citováno. 2023-12-07].

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. *Závislost na lécích: co to je?* Online. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2023. ISSN 2695-0340. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/254-zavislost-na-lecich-zakladni-informace>. [citováno 2023-12-04].

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. *Závislost na lécích: hypnotika*. Online. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2023. ISSN 2695-0340. Dostupné z <https://www.nzip.cz/clanek/782-zavislost-na-lecich-hypnotika>. [citováno 2023-12-04].

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. *Závislost na lécích: sedativa*. Online. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2023. ISSN 2695-0340. Dostupné z <https://www.nzip.cz/clanek/781-zavislost-na-lecich-sedativa>. [citováno 2023-12-04].

SVĚTOVÁ ZDRAVOTNICKÁ ORGANIZACE. *Slovník psychiatrických termínů*. 2. vydání. Online. Psychiatrické centrum Praha, 2004. ISBN 9788085121100. Dostupné z: <https://www.wikiskripta.eu/w/Abusus>. [citováno 2023-12-08].

WASSERBAUER, Stanislav; POKORNÁ, Hana; POKORNÁ Kristýna; VRZALOVÁ, Lenka a ZIMENOVÁ, Irena. *Analýza životního stylu a zdraví mládeže v Kraji Vysočina II*. Online. Jihlava, 2017. Dostupné z: <https://docplayer.cz/95693381-Analyza-zivotniho-stylu-a-zdravi-mladeze-v-kraji-vysocina-ii-zaverecna-zprava-projekt-zdravy-kraj-vysocina-a-ma21-zdrava-vysocina-z-s.html>. [citováno 2024-01-29].

Další nepublikované materiály

Rozsudek Krajského soudu v Brně, sp. zn. 2 Tm 6/2021-887, dostupné u Krajského soudu v Brně.

Rozsudek Krajského soudu v Brně, sp. zn. 7 To 349/2021-2351, dostupné u Krajského soudu v Brně.

Rozsudek Krajského soudu v Brně, sp. zn. 48 T 7/2022-752, dostupné u Krajského soudu v Brně.

Seznam zkratek

CNS – centrální nervová soustava

ČSÚ – Český statistický úřad

EMCDDA – Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost

ESSK – Evidenčně statistický systém kriminality

ETR – Evidence trestního řízení

FTČ – formulář o trestném činu

FZP – formulář o známém pachateli

HIV/AIDS – syndrom získaného selhání imunity

HR – harm reduction

KHS – Krajská hygienická stanice

LDR – lidé užívající drogy rizikově

LOD – lidé užívající opioidy rizikově

LPR – lidé užívající pervitin rizikově

LSD – halucinogenní látka

MDMA – extáze

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

NMS – Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti

NPC – Národní protidrogová centrála

OPL – omamné a psychotropní látky

PČR – Policie České republiky

PDK – primární drogová kriminalita

PMS – Probační a mediační služba

RVKPP – Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky

SDK – sekundární drogová kriminalita

SKPV – Služba kriminální policie a vyšetřování

SÚKL – Státní ústav pro kontrolu léčiv

THC – delta-9-trans-tetrahydrocannabinol

TZ – trestní zákoník

WHO – Světová zdravotnická organizace

ZZS – zdravotnická záchranná služba

Seznam příloh

Příloha 1 – struktura primárních drogových trestných činů v roce 2022

Příloha 2 – rozdělení pachatelů dle věku v období let 2012-2022

Příloha 3 – rozdělení pachatelů dle státní příslušnosti v roce 2022

Příloha 4 – počet odhalených varen a pěstíren v období let 2012-2022

Příloha 5 – fotografie z operace „Mejry“

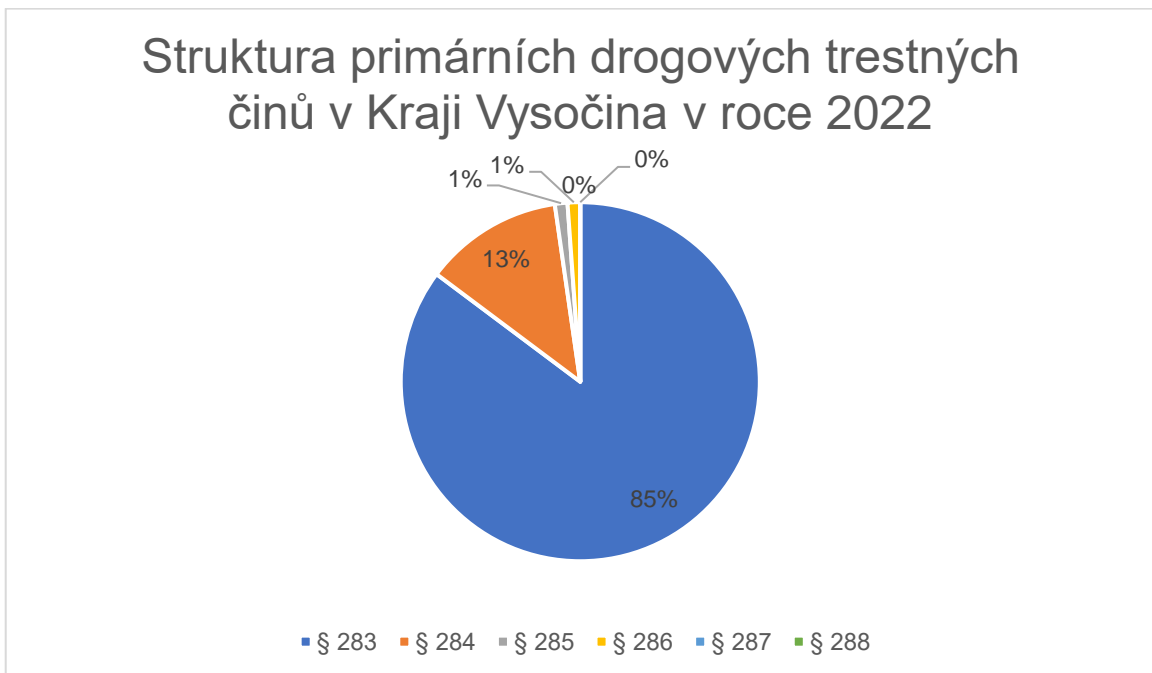
Příloha 6 – fotografie z operace „Venda“

Příloha 7 – fotografie z operace „Nanti“

Příloha 8 – počet klientů kontaktních center

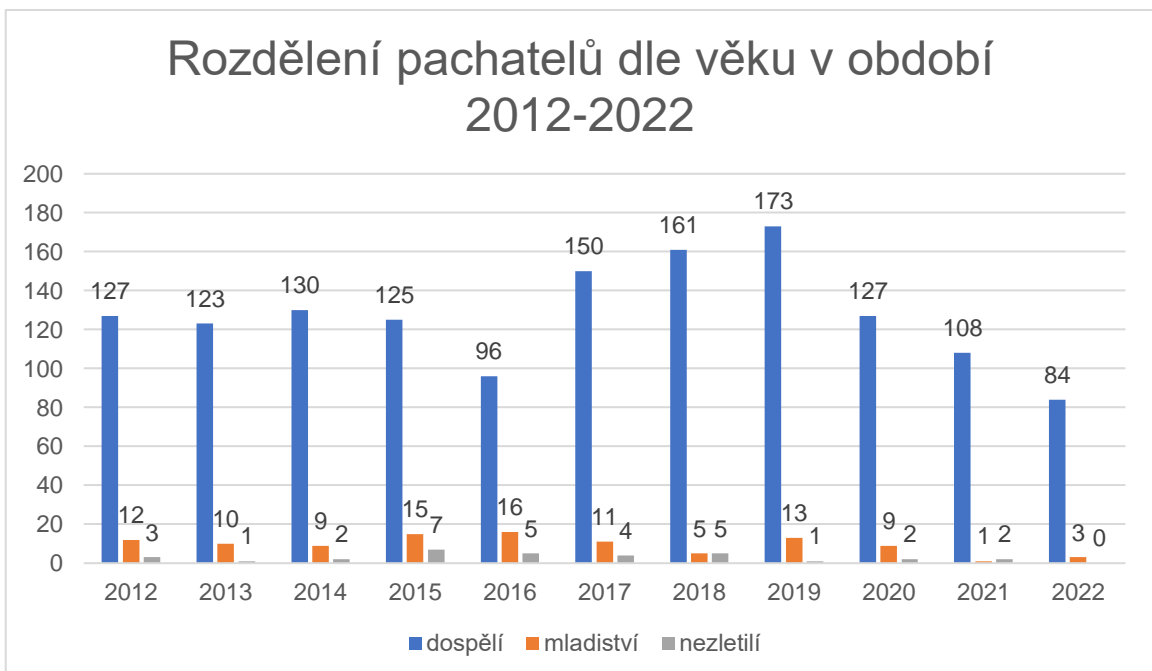
Příloha 9 – celkový počet vydaných stříkaček

Příloha 1

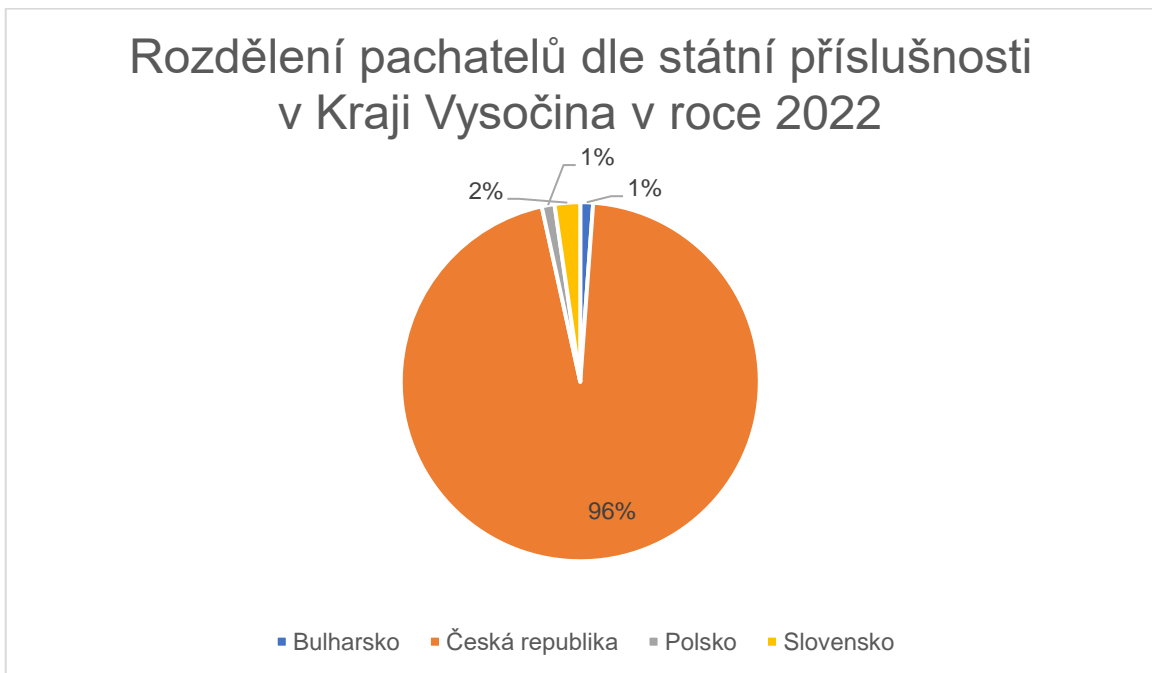
Zdroj: Výroční zpráva NPC (2022)

Příloha 2

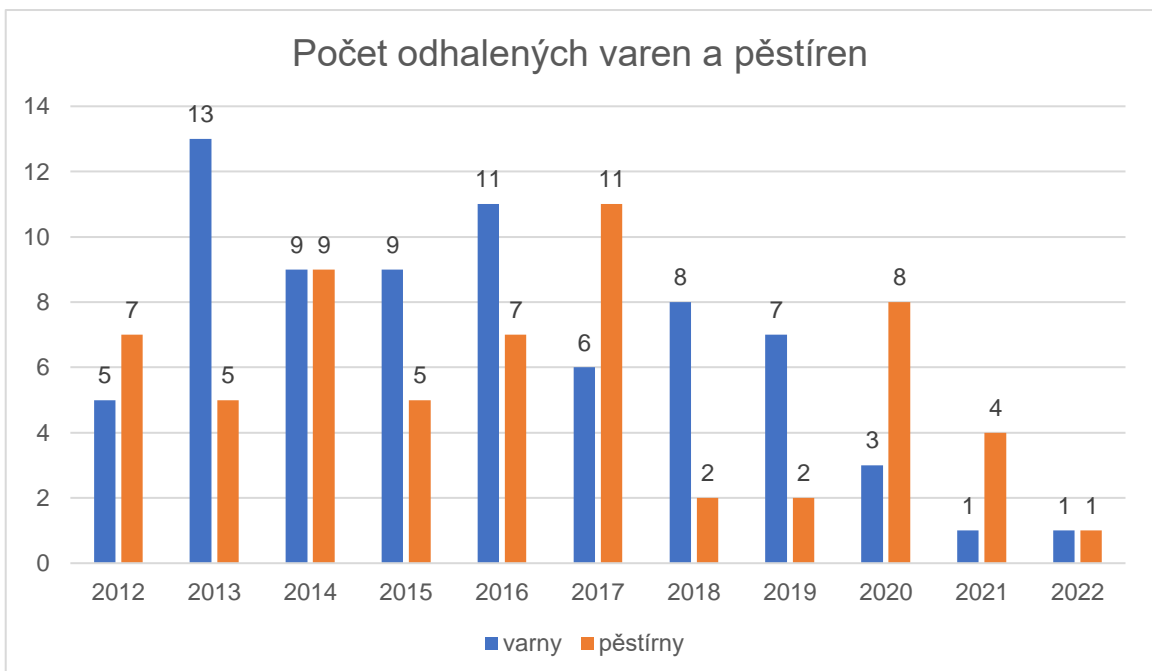
Zdroj: Výroční zprávy NPC (2012-2022)

Příloha 3

Zdroj: Výroční zpráva NPC (2022)

Příloha 4

Zdroj: Výroční zprávy NPC (2012-2022)

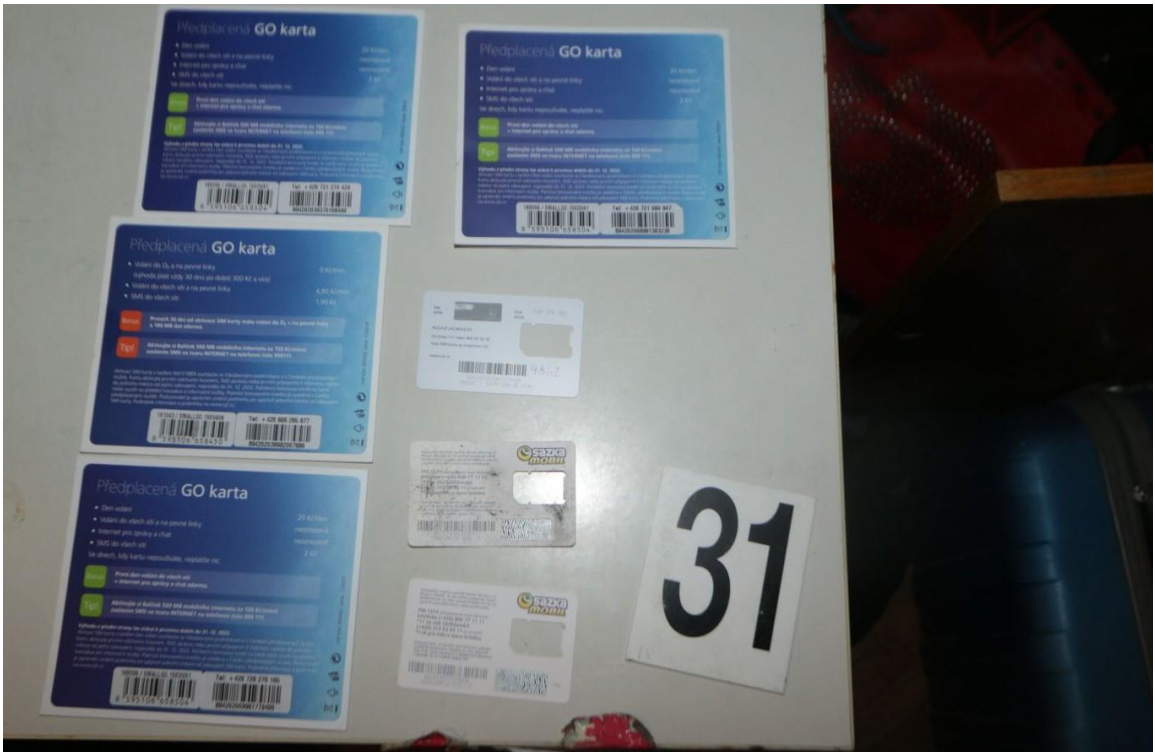
Příloha 5

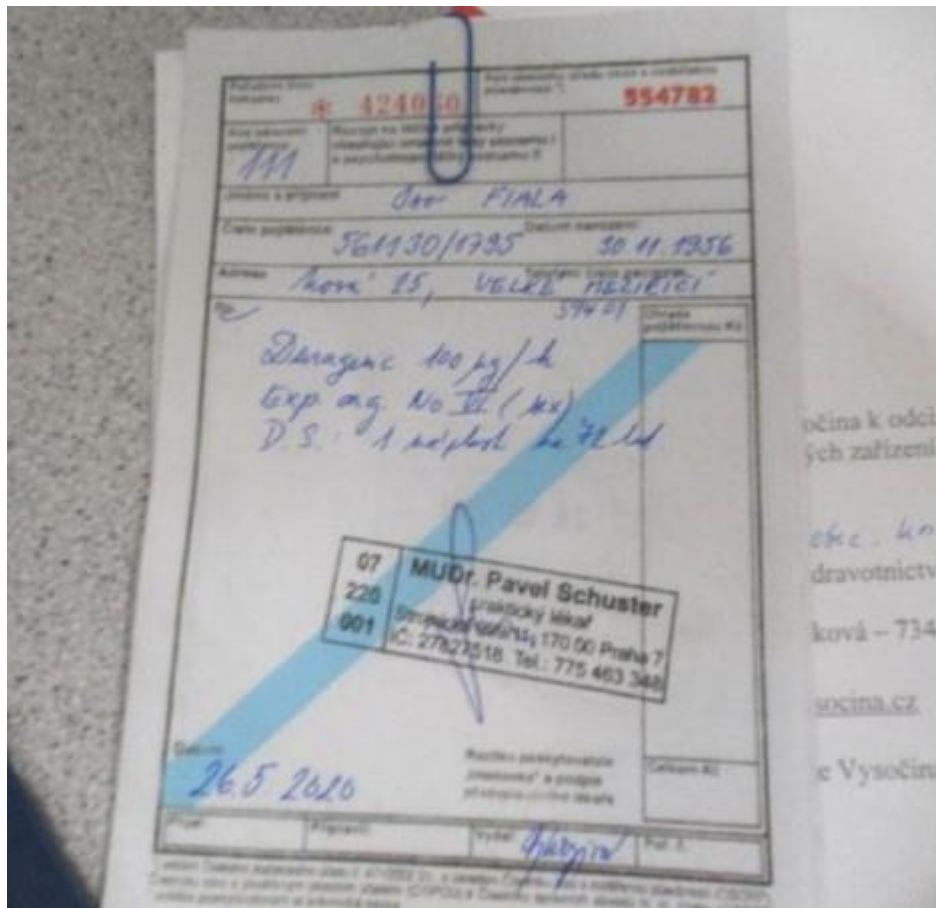
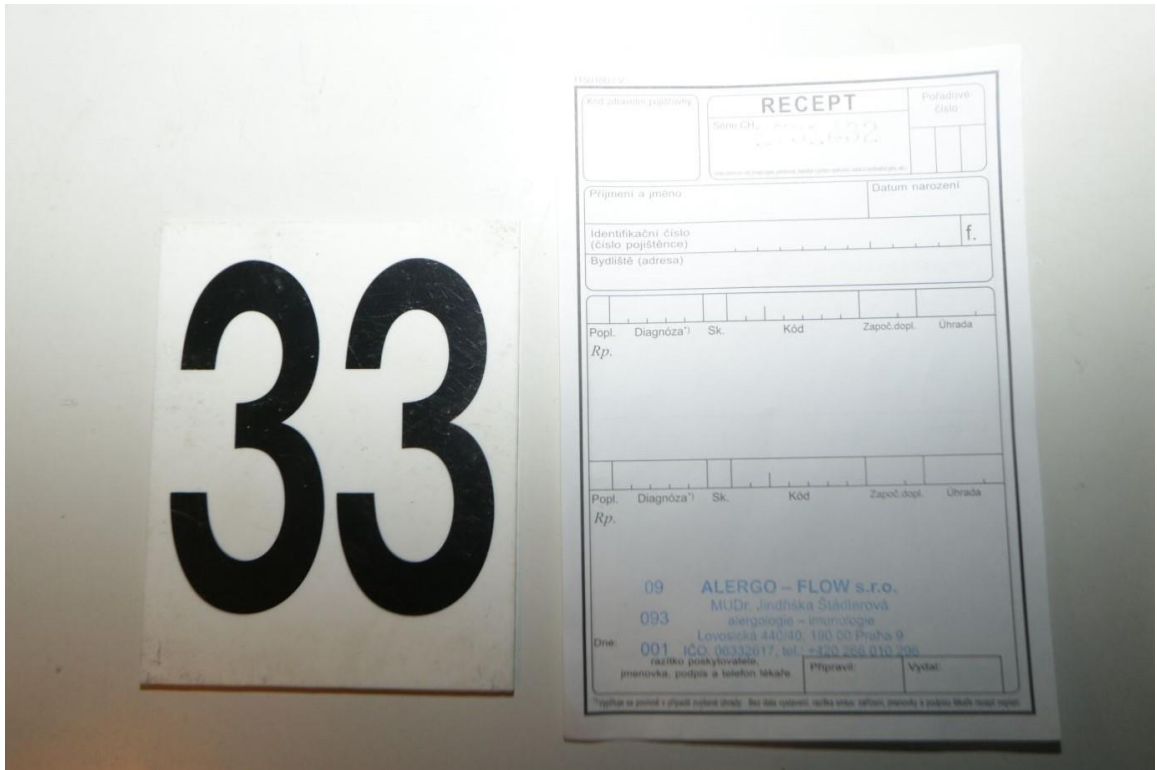
Fotografie z operace „Mejry“ – obaly od léčiv (tzv. blistry) nalezené při domovní prohlídce v popelnici dotváří představu o tom, jak velké množství léků pacientka konzumovala.

Zdroj: Policie ČR

Zdroj: Policie ČR

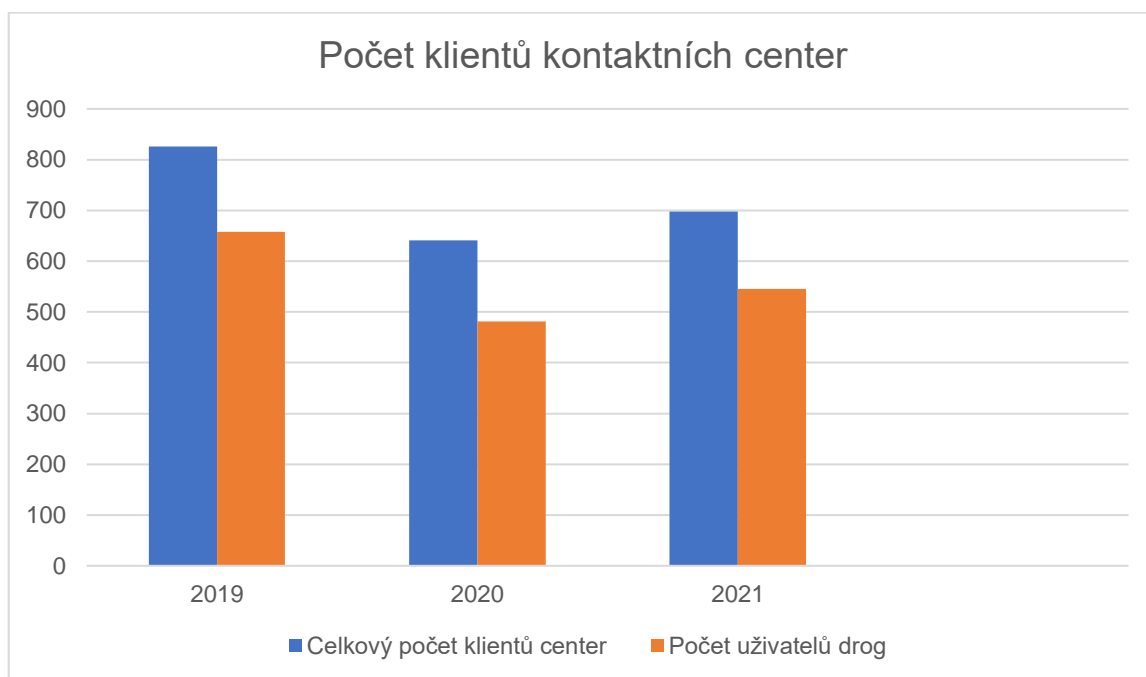
Příloha 7

Fotografie z operace „Nanti“ – tzv. vzorkovník distributora s tabletami extáze.

Zdroj: Policie ČR

Příloha 8

Zdroj: Výroční zpráva o realizaci politiky v oblasti závislostí v Kraji Vysočina (2019-2021)

Příloha 9

Zdroj: Výroční zpráva o realizaci politiky v oblasti závislostí v Kraji Vysočina (2019-2021)